

Nepriklausomas priežiūros mechanizmas (NPM): tarpinė Lietuvos ataskaita 2016–2017

Rugilė Trumpytė, nepriklausoma tyrėja

Turinys

Suvestinė: Lietuva	2
I. Įvadas	10
II. Kontekstas	11
III. Lyderystė ir partnerių įtraukimas	14
IV. Įsipareigojimai	22
1. Sukurti Lietuvos atvirų duomenų portalą ir integruoti į Europos bendrąskaitmeninę rinką	
24	
2. Sukurti ir įgyvendinti informacijos apie Vyriausybės vykdomą veiklą ir visuomenės dalyvavimą valdyme viešinio priemonės	27
3. Viešinti informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pajamas, išlaidas elektroninėje erdvėje	29
4. Sukurti ir transliuoti socialinę reklamą, kurios tikslinė tema - korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje	32
5. Sukurti teisinės, organizacinės ir techninės priemonės, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose, aukas politinės kampanijos dalyviams	35
6. Sukurti konsultavimosi su visuomene mechanizmą	36
7. Ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą valstybės tarnyboje diegiant atviro Vyriausybės partnerystės vertybes	39
8. Sukurti NVO duomenų bazę	41
9. Sukurti NVO fondą	44
V. Bendros rekomendacijos	47
VI. Metodologija ir šaltiniai	49
VII. Tinkamumo kriterijai	52

Suvestinė: Lietuva

Nepriklausomo priežiūros mechanizmo (NPM) tarpinė ataskaita 2016-2017

Trečiajame Lietuvos veiksmų plane buvo siekiama viešojo sektoriaus atvirumo, akcentuojamos antikorupcinės iniciatyvos ir gyventojų įtraukimas. Nors, lyginant su ankstesnio veiksmų plano įgyvendinimo laikotarpiu, Vyriausybės kanceliarija įsipareigojimų vykdymui ir stebėsenai suformavo naują darbo grupę, ji buvo susitikusi tik kartą. Vyriausybės kanceliarijai rekomenduojama įtraukti daugiau suinteresuotų šalių į veiksmų plano kūrimą ir stebėseną bei užtikrinti, kad būsimi įsipareigojimai atitiktų Atviros Vyriausybės partnerystės principus bei įsipareigojimų įgyvendinimui skirtą laiką.

Atviros vyriausybės partnerystė (AVP, *angl. Open Government Partnership*) yra tarptautinė savanoriška iniciatyva, kurios tikslas – padėti vyriausybėms siekti daugiau skaidrumo, įgalinti piliečius dalyvauti valstybės valdyme, geriau kovoti su korupcija ir plačiau taikyti naujausias technologijas siekiant visų minėtų tikslų.

Lietuva prie AVP prisijungė 2011 m. AVP Nepriklausomas priežiūros mechanizmas (NPM, *angl. the Independent Reporting Mechanism*) kasmet vertina, kaip AVP iniciatyvoje dalyvaujančios šalys vykdo prisiimtus įsipareigojimus. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija (toliau – Vyriausybės kanceliarija) koordinuoja AVP veiksmų plano kūrimą ir įgyvendinimą Lietuvoje. Vyriausybės kanceliarija padeda Premjerui ir Vyriausybei įgyvendinti Vyriausybės programoje numatytas veiklas, tačiau ji neturi galios atskirų ministerijų ar kitų viešojo sektoriaus institucijų priversti įgyvendinti AVP įsipareigojimų.

Lietuvos veiksmų plano įgyvendinimo stebėsenai Vyriausybės kanceliarija subūrė naują darbo grupę, kurią sudarė ne tik viešojo sektoriaus institucijų, bet ir nevyriausybinų organizacijų (NVO) atstovai, akademikai.

AVP procesas

AVP iniciatyvoje dalyvaujančios šalys kurdamos ir įgyvendindamos AVP veiksmų planus konsultuojasi su skirtingomis visuomenės ir interesų grupėmis.

Trumpai:

Šalis prisijungė: 2011
Įsipareigojimų skaičius: 9

Įgyvendinimas:

Įgyvendinti: 0
Esminiai: 0
Riboti: 8 iš 9
Nepradėti: 1 iš 9

Įsipareigojimai apie:

Informacijos prieinamumą: 5 iš 9
Gyventojų dalyvavimą: 3 iš 9
Viešojo sektoriaus atskaitingumą: 0
Techn. ir inovacijas skaidrumui, atskaitingumui: 4 iš 9

Įsipareigojimai, kurie

Aiškiai susiję su AVP vertybėmis: 8 iš 9
Turėjo potencialų esminį poveikį: 1 iš 9
Iš esmės arba pilnai įvykdyti: 0
Turėjo visus požymius (🌟): 0

Kuriant trečiąjį Lietuvos veiksmų planą, Vyriausybės kanceliarija į darbo grupę įtraukė trijų NVO atstovus. Tačiau vertinant veiksmų plano kūrimo procesą liko neaišku, kiek ši darbo grupė bei Vyriausybės kanceliarijos interneto svetainėje viešintos konsultacijos iš tiesų padarė įtakos veiksmų plano turiniui. Be to, konsultacijos su visuomene vyko tik nurodytoje interneto svetainėje ir neatitiko AVP gyventojų įtraukimo rekomendacijų.

Be darbo grupės, šio veiksmų plano kūrimui, įgyvendinimui ir stebėsenai nebuvo suburtas platesnis suinteresuotų šalių bei partnerių tinklas. Darbo grupės nariai susitiko tik kartą, 2017 m. liepos mėn. Toliau įgyvendinant Lietuvos įsipareigojimus ir vėliau kuriant ketvirtąjį veiksmų planą, NPM tyrėja rekomenduoja suburti platesnį galimų partnerių tinklą: tai padėtų informuojant skirtingas visuomenės grupes apie jiems aktualių iniciatyvų įgyvendinimą. Taip pat – viešinti su įsipareigojimų įgyvendinimu susijusius dokumentus, o vėluojant pasiekti užsibrėžtustikslus, viešai pristatyti to priežastis.

Vyriausybės kanceliarija savo interneto svetainėje paskelbė įsivertinimo ataskaitą bei internetu atliktą konsultaciją, kurios metu kvietė teikti jai pastabas. Konsultacija vyko dvi savaites nuo 2017 m. rugsėjo 11 d. iki rugsėjo 24 d. ir sulaukė 12 pastabų. Šios ataskaitos rašymo laikotarpiu gauti komentarai nebuvo viešai prieinami.

Įsipareigojimų vykdymas

Prie AVP prisijungusios šalys įsipareigoja kas dvejus metus sukurti veiksmų planą su konkrečiais įsipareigojimais. Lentelėje Nr. 1 pristatomi visi trečiojo veiksmų plano Lietuvos įsipareigojimai, nurodoma, kiek jie jau yra įgyvendinti ir kokį poveikį gali turėti. Lentelėje Nr. 2 pristatoma įsipareigojimų įgyvendinimo pažanga, kuribuvo pasiekta iki 2017 m. spalio mėn. bei pateikiamos rekomendacijos. Vietomis įsipareigojimai yra sugrupuoti ir išdėstyti kita tvarka, tikintis, kad tai galės palengvinti jų skaitymą.

Atkreipiame dėmesį, kad NPM 2015 m. atnaujino įsipareigojimų vertinimo kriterijus ir pristatė naują kriterijų grupę ypatingiems (*angl. starred*) įsipareigojimams. Ypatingi įsipareigojimai reiškia, kad jie yra itin tikslūs, atitinka AVP principus, įgyvendinus juos galima tikėtis esminio pokyčio ir jie yra pilnai įgyvendinami per dvejų metų laikotarpį. Šiuo metu Lietuva neturi nė vieno tokio įsipareigojimo.

Lentelė Nr. 1: Įsipareigojimų įgyvendinimo pažanga

TRUMPAS ĮSIPAREIGOJIMO PAVADINIMAS	POTENCIALUS POVEIKIS				ĮGYVENDINIMO LYGIS			
	NĖRA	NEDIDELIS	VIDUTINIS	TRANSFORMACINI	NEPRADĖTA	RIBOTAS	ESMINIS	BAIGTAS
Kryptis 1: Viešojo valdymo institucijų veiklos atvirumas visuomenei								
1. Sukurti Lietuvos atvirų duomenų portalą ir integruoti į Europos bendrą skaitmeninę rinką								
2. Sukurti ir įgyvendinti informacijos apie Vyriausybės vykdomą veiklą ir visuomenės dalyvavimą valdyme viešinimo priemones								
Kryptis 2: Korupcijos prevencija, skaidrumo skatinimas								
3. Viešinti informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pajamas išlaidas elektroninėje erdvėje								
4. Sukurti ir transliuoti socialinę reklamą, kurios tikslinė tema - korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje								
5. Sukurti teises, organizacines ir technines priemones, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose, aukas politinės kampanijos dalyviams								
Kryptis 3: Piliečių dalyvavimo ir įsitraukimo į viešuosius valstybės reikalus didinimas								
6. Sukurti konsultavimosi su visuomene mechanizmą								

TRUMPAS ĮSIPAREIGOJIMO PAVADINIMAS	POTENCIALUS POVEIKIS				ĮGYVENDINIMO LYGIS			
	NĖRA	NEDIDELIS	VIDUTINIS	TRANSFORMACINI	NEPRADĖTA	RIBOTAS	ESMINIS	BAIGTAS
7. Ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą valstybės tarnyboje diegiant atviros Vyriausybės partnerystės vertybes								
8. Sukurti NVO duomenų bazę								
9. Sukurti NVO fondą								

Lentelė Nr. 2: Įsipareigojimų vykdymo suvestinė

ĮSIPAREIGOJIMO PAVADINIMAS	REZULTATAI
<p>1. Sukurti Lietuvos atvirų duomenų portalą ir integruoti į Europos bendrą skaitmeninę rinką</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Aiškus • Potencialus poveikis: Transformacinis • Įgyvendinimas: Ribotas 	<p>Daugelis viešojo sektoriaus institucijų šiuo metu nėra inventorizavę savo duomenų, tad nėra aišku, kokius konkrečius duomenis turi valstybė. Šiuo įsipareigojimu siekiama sukurti centralizuotą atvirų duomenų portalą, kuris leistų verslui ir visuomenei gauti duomenis ir juos naudoti. Įsipareigojimu taip pat numatyta apmokyti viešojo sektoriaus darbuotojus, kaip reikėtų tvarkyti duomenis ir integruoti juos į bendrąją Europos skaitmeninę rinką. Jei šis įsipareigojimas bus įgyvendintas pilna apimtimi, jis galėtų pakeisti dabartinę duomenų tvarkymo ir pateikimo tvarką, tad turėtų transformacinį poveikį. Ypač jei tai reikštų, kad duomenis visuomenės grupėms galima gauti nemokamai, o tai šiuo metu išlieka iššūkiu siekiant gauti duomenų iš VĮ „Registru centras“. Inventorizuoti ir be išankstinių sąlygų atverti viešojo sektoriaus duomenys galėtų sukurti apie 2 proc. Bendrojo vidaus produkto (BVP).</p> <p>Informacinės visuomenės plėtros departamentas prie Susisiekimo ministerijos šios ataskaitos rašymo laikotarpiu buvo paskelbęs du viešuosius pirkimus: vieną – siekiant parengti portalo techninę specifikaciją, antrą – pačiam portalui sukurti. Analizuojant pirkimo dokumentus ir juose pateiktą informaciją, galima tikėtis įsipareigojimo įgyvendinimo vėlavimo. Rekomenduojama tiksliau ir aiškiau suskaidyti įsipareigojimo veiklas, kad būtų galima nuosekliai sekti įsipareigojimo vykdymo pažangą. Taip pat – įtraukti daugiau suinteresuotų šalių, siekiant nustatyti konkrečių atveriamų duomenų poreikį.</p>
<p>2. Sukurti ir įgyvendinti informacijos apie Vyriausybės vykdomą veiklą ir visuomenės dalyvavimą valdyme viešinio priemonės</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Aiškus • Potencialus poveikis: Nedidelis • Įgyvendinimas: Ribotas 	<p>Lietuvoje viešosios konsultacijos vyksta vangiai, o gyventojai dažniausiai nežino apie jų galimybes įsitraukti į sprendimų priėmimą. Šiuo įsipareigojimu siekiama prieinamiau informuoti apie Vyriausybės veiklas ir gyventojų galimybes dalyvauti viešajame valdyme, taip pat – apmokyti viešojo sektoriaus darbuotojus, kaip sudaryti palankesnes sąlygas į jų priimamus sprendimus įtraukti suinteresuotas grupes. Vykdydama šį įsipareigojimą, Vyriausybės kanceliarija parengė vizualinio identiteto vadovą institucijoms ir suplanavo mokymų programą. NPM tyrėja rekomenduoja šį įsipareigojimą sujungti su įsipareigojimu Nr. 6, kuriuo siekiama sukurti viešųjų konsultacijų modelį.</p>
<p>3. Viešinti informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pajamas, išlaidas elektroninėje erdvėje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Aiškus • Potencialus poveikis: Nedidelis • Įgyvendinimas: Ribotas 	<p>Šiuo metu Lietuvoje vis dar trūksta informacijos apie tai, kaip savivaldybėse naudojami finansai. Įsipareigojimu siekiama sukurti reguliariai atnaujinamą interneto platformą, kurioje būtų galima paprastai susipažinti su viešaisiais finansais ir institucijų išlaidomis tiek nacionaliniu, tiek vietos lygiu. Finansų ministerija pasirašė sutartį su audito, mokesčių, sandorių ir konsultavimo bendrove „Ernst&Young Baltic“, kuri siekia nustatyti, kokia konkrečiai finansinė informacija ir duomenys turėtų būti atverti ir viešinami visuomenei, kad atitiktų interesų grupių poreikius. Kadangi nei Finansų ministerija, nei Vyriausybės kanceliarija nepateikia detalaus darbų plano su laukiamais</p>

	<p>tarpiniais rezultatais, NPM tyrėja neturi galimybės sekti, ar įsipareigojimas bus įgyvendintas laiku. Finansų ministerijai rekomenduojama susiaurinti įsipareigojimą, kad jis tiksliai atspindėtų numatytų veiklų specifiką.</p>
<p>4. Sukurti ir transliuoti socialinę reklamą, kurios tikslinė tema - korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Neaiškus • Potencialus poveikis: Nedidelis • Įgyvendinimas: Nepradėtas 	<p>Sveikatos apsauga išlieka viena labiausiai korumpuotų sričių Lietuvoje. Vyriausybė savo programoje kovą su korupcija įvardijo kaip vieną iš prioritetinių veiklų ir įsipareigojo iki 2020 m. sumažinti kyšininkavimą sveikatos apsaugos sektoriuje daugiau kaip perpus. Šis AVP įsipareigojimas perkeltas iš Nacionalinės kovos su korupcija programos (NKKP), kurioje numatyta sukurti ir transliuoti socialinę antikorupcinę reklamą. Sveikatos apsaugos ministerija dar nepradėjo to įgyvendinti, o šios ataskaitos rašymo laikotarpiu rengė dokumentus finansavimui gauti. Kadangi įsipareigojimas nėra susijęs su AVP vertybėmis, rekomenduojama kitame veiksmų plane jo netęsti.</p>
<p>5. Sukurti teises, organizacines ir technines priemones, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose, aukas politinės kampanijos dalyviams</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Aiškus • Potencialus poveikis: Nedidelis • Įgyvendinimas: Ribotas 	<p>Nors rinkimų procesas Lietuvoje vertinamas kaip skaidrus, Vyriausioji rinkimų komisija (VRK) pripažįsta, kad informacija apie politinių partijų finansavimą pateikiama nepatogiai. Šis įsipareigojimas taip pat perkeltas iš NKKP. Juo siekiama patogiai teikti informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, gyventojų dalyvavimą rinkimuose ir aukas politinės kampanijos dalyviams. Nustatydamą, kokios informacijos poreikis yra didžiausias, VRK rėmėsi savo patirtimi ir gaunamais prašymais suteikti informacijos. Šios ataskaitos rašymo laikotarpiu VRK ruošė dokumentus finansavimui gauti. Kadangi įgyvendindama šį įsipareigojimą VRK vadovaujasi NKKP ir joje numatytais terminais, rekomenduojama kitame veiksmų plane šio įsipareigojimo netęsti.</p>
<p>6. Sukurti konsultavimosi su visuomene mechanizmą</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Aiškus • Potencialus poveikis: Nedidelis • Įgyvendinimas: Ribotas 	<p>Lietuvoje viešosios konsultacijos vyksta vangiai, o gyventojai dažniausiai nežino apie jų galimybes įsitraukti į sprendimų priėmimą. Šiuo įsipareigojimu siekiama sukurti metodologiją ir gaires, kaip viešojo sektoriaus institucijos turėtų rengti konsultacijas ir geriau įtraukti gyventojus į viešąjį valdymą. Prieš rekomenduojant ją taikyti kitiems, numatyta sukurtą metodologiją pirmiausia išbandyti septyniose ministerijose.</p> <p>Vyriausybės kanceliarija pasirašė sutartį su įmone „Civitta“, kuri atsakinga už metodologijos sukūrimą ir išbandymą. Po to, esant poreikiui, metodologija būtų taisoma. Rekomenduojama remtis AVP gairėmis nustatant konsultavimo su visuomenę būdus ir neapriboti galimybių suinteresuotoms šalims dalyvauti konsultavimosi procese. Šį įsipareigojimą patariama sujungti su įsipareigojimu Nr. 2.</p>
<p>7. Ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą valstybės tarnyboje diegiant atviros Vyriausybės partnerystės vertybes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Aiškus 	<p>Įsipareigojimas remiasi EBPO gairėmis, kaip ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą Lietuvoje. Įgyvendinant įsipareigojimą, planuojami renginiai ir mokymai viešojo sektoriaus darbuotojams bei visuomenės grupėms. Vyriausybės kanceliarijos savęs įvertinimo ataskaitoje nurodoma, kad šios ataskaitos rašymo laikotarpiu suorganizuota apskritojo stalo diskusija apie atvirumo lygį viešajame sektoriuje.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Potencialus poveikis: Nedidelis • Įgyvendinimas: Ribotas 	<p>Įsipareigojimas orientuotas į procesą („ugdyti kultūrą“), tačiau ne į rezultatą, todėl sunku įvertinti, kiek jis pasiektas. Rekomenduojama ieškoti pažangesnių būdų nei renginiai atvirumo kultūrai skatinti, o numatytus būdus pirmiausia išbandyti specialiai tam atrinktose institucijose.</p>
<p>8. Sukurti NVO duomenų bazę</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Aiškus • Potencialus poveikis: Vidutinis • Įgyvendinimas: Ribotas 	<p>Informacija apie NVO struktūrą, kontaktus, veiklas ir finansus yra saugoma VI „Registru centras“, kuris viešai šios informacijos neteikia. Šiuo įsipareigojimu siekiama sukurti duomenų bazę, kuri bent dalį įvardintos informacijos sistemingai teiktų viešai ir nemokamai. Įsipareigojimo įgyvendinimo laikotarpiu nebuvo sutariama, kuri institucija – Teisingumo ministerija ar Socialinės apsaugos ir darbo ministerija – turėtų būti už tai atsakinga, tad įgyvendinimas vėluoja. Inicijatyvą perėmė programos „Kurk Lietuvai“ dalyviai, kurie vertinimo laikotarpiu rinko užsienio pavyzdžius apie NVO duomenų bazes ir rengė tokios bazės koncepciją Lietuvai. Rekomenduojama pirmiausia sutarti, kuri institucija yra atsakinga už įsipareigojimą ir patikslinti NVO apibrėžimą Nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatyme.</p>
<p>9. Sukurti NVO fondą</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryšys su AVP vertybėmis: Aiškus • Potencialus poveikis: Nedidelis • Įgyvendinimas: Ribotas 	<p>Šiuo metu nėra informacijos, kiek viešasis sektorius kasmet skiria lėšų Lietuvoje veikiančioms NVO. Įsipareigojimu siekiama sukurti NVO fondą, kuris per finansavimo programas prisidėtų prie nacionalinių ir skėtinių organizacijų stiprinimo. NVO fondas finansuotų išimtinai tik NVO veiklas, skirtas stiprinti jų advokacijos ir institucinius gebėjimus bei dalyvavimą sprendimų priėmime. Įsipareigojimo poveikis priklauso nuo tokio NVO fondo biudžeto, t.y. kiek lėšų jis kasmet skirtų NVO ir kokia apimtimi galėtų finansuoti jų veiklą.</p> <p>Per pirmuosius įsipareigojimo įgyvendinimo metus Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bendradarbiavo su iniciatyvine NVO grupe, siekiančia parengti NVO fondo veikimo modelį. Nors NVO teigė esančios patenkintos bendradarbiavimu su ministerija, dalis pripažino, kad visą veiklą atlieka tik jos. Tam, kad NVO Fondas veiktų, jo koncepciją dar turi patvirtinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, o vėliau balsavimu – Seimas. Įsipareigojimas perkeltas iš Vyriausybės programos, todėl jo įgyvendinimas derinamas su joje numatytais terminais, ne su AVP siūlomomis dvejų metų įgyvendinimo laikotarpiais. Rekomenduojama šį įsipareigojimą tęsti ir kitame AVP veiksmų plane, tačiau peržiūrėti įgyvendinimo žingsnius ir numatyti tarpinius rezultatus.</p>

Rekomendacijos

Per pirmuosius metus daugelis įsipareigojimų buvo įgyvendinti ribotai. Pagrindinė rekomendacija Vyriausybės kanceliarijai ir atsakingoms institucijoms yra, sprendžiant dėl įsipareigojimų veiklų ir galutinių tikslų, įtraukti platesnį partnerių ir suinteresuotų šalių ratą. Taip pat siūloma numatyti tikslesnius ir pamatuojamus rezultatus, atitinkančius AVP vertybes ir pasiekiamus per AVP numatytą dvejų metų laikotarpį. Skatinama orientuotis į rezultatą, ne į procesą.

Nuo 2014 m. visi AVP NPM vertinimai siūlo penkias svarbiausias rekomendacijas, į kurias kviečiama atsižvelgti kuriant kitą veiksmų planą. AVP iniciatyvoje dalyvaujančių šalių bus prašoma atsakyti į šias rekomendacijas kasmetinėje savęs įvertinimo ataskaitoje. Šios rekomendacijos pateikiamos pagal SMART tikslų logiką: yra konkrečios, pamatuojamos, įvykdomos, aktualios ir apibrėžtos laike. Atsižvelgiant į trečiajame veiksmų plane numatytus įsipareigojimus ir jų vykdymą, NPM tyrėja pateikia šias rekomendacijas:

Lentelė Nr. 3: Penkios svarbiausios rekomendacijos

Užtikrinti, kad, prieš patvirtinant ir įvardijant pasiūlymus būsimam veiksmų planui, jie būtų aptarti su platesniu viešojo, nevyriausybinių sektoriaus ir kitų suinteresuotų šalių atstovais.
Užtikrinti, kad įsipareigojimai atitiktų AVP vertybes: informacijos prieinamumą, pilietinį dalyvavimą, viešojo sektoriaus atskaitingumą.
Rodyti lyderystę ir viešai informuoti apie tarpinius rezultatus, paaiškinti galimus vėlavimus, teikti susijusius dokumentus, pagrindžiančius įsipareigojimų įgyvendinimą.
Užtikrinti, kad būsimame veiksmų plane būtų numatyti tik tokie įsipareigojimai, kuriuos būtų galima įgyvendinti per dvejų metų laikotarpį ir formuluoti tikslus taip, kad juos būtų galima pasiekti įgyvendinant numatytas veiklas.
Iš anksto numatyti rodiklius, pagal kuriuos būtų vertinama, ar užsibrėžtas tikslas pasiektas, ar ne.

Tinkamumo kriterijai: Šalys, norinčios dalyvauti AVP iniciatyvoje, turi parodyti savo pasiryžimą siekti atviros valdžios ir atitikti minimalius atviros valdžios kriterijus. Vertindama šalių progresą AVP naudoja išorinius kriterijus. Daugiau informacijos rasite šios ataskaitos VII skyriuje arba apsilankę bit.ly/1929F1l.

Rugile Trumpytė dirba Transparency International Lietuvos skyriuje ir dėsto ISM Vadybos ir Ekonomikos universitete. Rugilės veiklos sritys - gerasis valdymas viešajame ir privačiame sektoriuose, informacijos prieinamumas bei korupcijos rizikos ir jų suvaldymas.

Atviros vyriausybės partnerystės (AVP) programa siekiama padėti vyriausybėms skatinti skaidrumą, atskaitingumą, piliečių įtraukimą į sprendimų priėmimą, kovą su korupcija ir naujų technologijų panaudojimą valstybės valdyme. AVP Nepriklausomas priežiūros mechanizmas (NPM) vertina veiksmų planų kūrimą ir vykdymą, skatina dialogą tarp suinteresuotų šalių.

I. Įvadas

Atviros vyriausybės partnerystė (AVP) yra daugiašalė tarptautinė iniciatyva, kurios tikslas – padėti vyriausybėms įsipareigoti skaidrumą, atskaitingumą, piliečių įtraukimą į sprendimų priėmimą, kovą su korupcija ir naujų technologijų naudojimą valstybės valdyme. AVP veikia kaip forumas, kurio pagalba vyriausybės kartu su visuomenės grupėmis ir verslo atstovais kartu siekia atviros valdžios savo šalyse.

Lietuva prie AVP prisijungė 2011 m., kuomet tuometis premjeras Andrius Kubilius paskelbė apie šalies siekį dalyvauti iniciatyvoje.¹

Šalys, norinčios dalyvauti AVP, turi parodyti savo pasiryžimą siekti atviros valdžios ir atitikti minimalius atviros valdžios kriterijus. Vertindama šalių pažangą, AVP naudoja išorinius kriterijus. Daugiau informacijos rasite šios ataskaitos VII skyriuje arba apsilankę bit.ly/1929F1l.

Visos iniciatyvoje dalyvaujančios šalys privalo paruošti AVP dvejumetų veiksmų planus, kuriais siekiama keisti nusistovėjusias praktikas. Veiksmų planai gali būti kuriami remiantis jau išbandomomis iniciatyvomis, numatant veiksmus, būtinus reformoms pabaigti, arba pradėdant visiškai naujas iniciatyvas.

Lietuva kūrė savo veiksmų planą nuo 2016 m. kovo iki gegužės mėn. Veiksmų plano įgyvendinimo trukmė – nuo 2016 m. gegužės 31 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d. Šioje tarpinėje ataskaitoje vertinamas veiksmų plano įgyvendinimas nuo 2016 m. gegužės iki 2017 m. spalio mėn. Nuo 2015 m. NPM pradėjo skelbti veiksmų planų galutinius įvertinimus, kurie apžvelgia per dvejus metus pasiektą pažangą. Visos veiklos ir rezultatai, kurie buvo pasiekti po 2017 m. spalio mėn., bus įtraukti į galutinį vertinimą. Vyriausybės kanceliarija savo įvertinimo ataskaitą paskelbė 2017 m. rugsėjį. Šios ataskaitos rašymo laikotarpiu (2017 m. rugsėjo mėn.) Lietuvos veiksmų plano įgyvendinimas vėlavo.

Tam, kad AVP reikalavimai būtų įgyvendinti, NPM bendradarbiauja su Rugile Trumpyte, atliekančia Lietuvos įsipareigojimų vykdymo stebėseną ir vertinimą. Vertindama Lietuvos pažangą AVP, tyrėja susitiko su įvairiomis Vilniuje ir Kaune veikiančiomis interesų grupėmis ir ėmė interviu. Daugiau apie taikytus metodus ir šaltinius kviečiame skaityti VI skyriuje (Metodologija ir šaltiniai).

¹ Lietuvos ketinimų laiškas: <https://www.opengovpartnership.org/documents/lithuania-letter-of-intent-join-ogp>.

II. Kontekstas

Trečiajame Lietuvos veiksmy planu numatytos veiklos atspindėjo Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtos organizacijos (EBPO) rekomendacijas, susijusias su duomenų atvėrimu, korupcijos prevencija ir didesniu piliečių įtraukimu. Visgi didelė dalis įsipareigojimų buvo perimta iš jau egzistuojančių strateginių dokumentų ir neišpildė vertinimo metu apklaustų interesų grupių lūkesčių.

2.1 Aplinka

Trečiasis Lietuvos veiksmy planas didžiąja dalimi tęsia ankstesnius įsipareigojimus, susijusius su duomenų atvėrimu, gyventojų įtraukimu ir korupcijos prevencija. Nors buvę veiksmy planai dauguma atvejų buvo įgyvendinti, įsipareigojimai neturėjo didelio poveikio ir nesukūrė pamatuojamo pokyčio atveriant viešąjį sektorių.¹

Lietuva siekia tapti EBPO nare, ir vertinimo laikotarpiu įgyvendino narystei svarbias antikorupcines reformas, kaip, pavyzdžiui, skaidresnė lobistinė veikla ar geresnė, profesionalesnė valstybės valdomų įmonių veikla.² 2015 m. kovo mėn. Lietuvoje buvo patvirtinta Nacionalinė kovos su korupcija programa 2015–2025 m., kurioje užsibrėžta iki 33% sumažinti gyventojų, manančių, kad kyšiai padeda išspręsti problemas, skaičių, bei iki 10% sumažinti kyšių davusių gyventojų skaičių.³ 2017 m. liepą Lietuva prisijungė prie EBPO konvencijos dėl kovos su užsienio pareigūnų papirkimu sudarant tarptautinius verslo sandorius⁴, o 2017 m. rugsėjį priėmė naują Lobistinės veiklos įstatymą.⁵ Nors jis praplečia lobistinė veikla užsiimančių asmenų sąrašą, lieka tiksliai neapibrėžta, kurios veiklos būtų laikomos lobistine veikla. Antikorupcinis pokytis pasiektas ir Lietuvos policijoje: 2014 m. 35% gyventojų prisipažino davę kyšių kelių policininkui, o 2016 m. šis skaičius sumažėjo iki 12%.⁶ Be to, Sveikatos apsaugos ministerija užsibrėžė ambicingą tikslą sumažinti kyšininkavimą sveikatos apsaugoje daugiau kaip perpus – nuo 24% 2016 m. iki 10% 2020 m.⁷

Visgi naujausi tyrimai rodo, kad politinė korupcija išlieka problema siekiant veiksmingo ir skaidraus sprendimų priėmimo, ypač dėl paplitusio nepotizmo ir interesų konfliktų.⁸ Vertinimo laikotarpiu nebuvo tinkamos pranešėjų apsaugos užtikrinančių teisės aktų. Nesant užtikrintos galimybės saugiai pranešti apie galimus piktnaudžiavimo atvejus, 2016 m. retas gyventojas (7% susidūrusių su galima korupcija) apie tai pranešė atsakingoms institucijoms.⁹ Ši problema ypač išryškėjo, kai buvusi Kauno tardymo izoliatoriaus buhalterė Rasa Kazėnienė 2017 m. pranešė apie galimą korupcijos atvejį savo darbovietėje.¹⁰ Prezidentė Dalia Grybauskaitė tai paminėjo ir savo metiniame pranešime teigdama, kad „pranešėjų apsaugos idėja marinama jau trečią Seimo kadenciją“.¹¹

Gyventojai vangiai įsitraukia į sprendimų priėmimą Lietuvoje ir dažnai nežino apie tokias galimybes. Pagal 2014 m. Transparency International Lietuvos skyriaus užsakymu atliktą gyventojų apklausą, tik 5% respondentų yra dalyvavę viešojo konsultacijoje.¹²

Duomenų atvėrimas taip pat išlieka viešojo sektoriaus iššūkiu. Viešųjų pirkimų tarnyba kartu su Vilniaus miesto savivaldybe kuria gerą pavyzdį atverdamos duomenis, viešai prieinamus tinklalapyje „Freedata.lt“¹³ bei savivaldybės svetainėje.¹⁴ Be šių pavienių atvejų, Lietuva atveria tik nedidelę dalį duomenų: tai rodo ir duomenų

skirtingose valstybėse atvėrimą vertinantis „Atvirų duomenų indeksas“.¹⁵ VĮ „Registru centras“ kaupia tikslią informaciją apie viešąjį, privatų ir nevyriausybinį sektorių, tačiau ši nėra prieinama viešai, tik už mokestį.

2.2 Veiksmų planas šalies kontekste

Trečiajame Lietuvos veiksmų plane pabrėžiamos trys prioritetinės sritys: viešojo sektoriaus atvėrimas, antikorupcija ir gyventojų įtraukimas. Šalyje vyksta teigiami antikorupciniai pokyčiai siekiant permainų pagal EBPO rekomendacijas, o Vyriausybės programoje¹⁶ numatyti konkretūs tikslai, pavyzdžiui, kyšininkavimo sumažinimas sveikatos apsaugoje.¹⁷ Veiksmų plane Vyriausybės kanceliarija tris įsipareigojimus priskyrė korupcijos prevencijai: (1) finansinės informacijos atskleidimą savivaldos ir nacionaliniu lygiu, (2) socialinės antikorupcinės reklamos sukūrimą sveikatos apsaugoje bei (3) informacijos apie rinkimus, balsavimą, aukas politinės kampanijos dalyviams atskleidimą. Nors šie įsipareigojimai rodo teigiamą kryptį, jie neužtikrina ir nekuria sisteminio pokyčio. Pavyzdžiui, korupcijos sveikatos apsaugoje mažinti būtinos sisteminės ir kompleksinės reformos. Tuo metu veiksmų plane nurodoma, kad kyšininkavimą tikimasi sumažinti edukacinėmis socialinėmis reklamomis. Taip pat, siekiant „pašalinti korupcijos rizikas“, kaip rašoma veiksmų plane, viešinti informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų pajamas ir išlaidas gali būti negana.

Turint omenyje korupcijos problemą ir nesaugią aplinką pranešėjams, būtų tikimasi, kad kitas veiksmų planas atlieptų ir tokias aktualias šalies problemas kaip tinkamas teisinis pranešėjų apsaugos reglamentavimas ir jo įgyvendinimas. Verta paminėti, kad vertinimo laikotarpiu Pranešėjų apsaugos įstatymas buvo svarstomas ir priimtas Seime.

Lietuva nusprendė atverti duomenis apie NVO (kontaktinius duomenis, įgyvendinamas veiklas, personalą ir kt.) ir tai įtraukė į trečiąjį veiksmų planą. Šiame etape iš tyrėjų prieinamos informacijos dar lieka neaišku, ar įsipareigojimas iliustruoja ilgalaikę politiką atverti VĮ „Registru centras“ duomenis, ar tai liks pavienė iniciatyva viešinant išimtinai su NVO susijusią informaciją. Beje, Valstybės kontrolė, atlikusi duomenų atvėrimo Lietuvoje auditą teigė, kad šalyje trūksta duomenų atvėrimo vizijos ir strateginio požiūrio.¹⁸

¹ NPM Galutinė Lietuvos vertinimo ataskaita 2014–2016,

https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania_EoT_2014-2016_ENG_0.pdf.

² Rekomendacijos Lietuvos stojimui į EBPO, 2015, <https://goo.gl/GKdFmu>.

³ Organizacijos Freedom House ataskaita „Nations in Transit“, 2016,

<https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2016/lithuania>.

⁴ „Lietuva prisijungs prie EBPO konvencijos dėl kovos su užsienio pareigūnų papirkimų sudarant tarptautinius verslo sandorius“, EBPO, <http://www.oecd.org/corruption/lithuania-to-join-the-oecd-anti-bribery-convention.htm>.

⁵ Lobistinės veiklos įstatymas, Nr. VIII-1749, <https://goo.gl/Gqs1Vu>.

⁶ Lietuvos korupcijos žemėlapis, Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2016, <https://goo.gl/B4dqVn>.

⁷ LR Vyriausybės programa, Nr. 167, 2017, <https://goo.gl/bCr787>.

⁸ Specialusis korupcijos Eurobarometras, Europos Komisija, 2014, <https://goo.gl/bJ99ZF>.

⁹ Pasaulinis korupcijos barometras, Transparency International, 2016, <https://goo.gl/9UwjEJ>.

¹⁰ Pranešimai žiniasklaidoje apie pranešėją Rasą Kazėnienę ir Kauno tardymo izoliatorių, portalas 15min.lt, <https://www.15min.lt/tema/rasa-kazeniene-63796>.

¹¹ Kasmetinė Prezidentės Dalios Grybauskaitės kalba, 2017 m. birželio 8 d., <https://goo.gl/zvkVuH>.

¹² Gyventojų apklausa apie savivaldybių atvirumą, Transparency International Lietuvos skyrius, 2014, <http://www.transparency.lt/tils-tyrimai-ir-analizes/>.

¹³ Atviri viešųjų pirkimų duomenys, Viešųjų pirkimų tarnyba, <http://www.freedata.lt/vpt/>.

¹⁴ Atviri Vilniaus miesto savivaldybės duomenys, Vilniaus miesto savivaldybė,

http://www.vilnius.lt/lit/Atviri_duomenys_/4206.

¹⁵ Pasaulinis atvirų duomenų indeksas, Lietuvos apžvalga, <http://global.census.okfn.org/place/lt>.

¹⁶ LR Vyriausybės programos veiksmų planas, Nr. 167, 2017, <https://goo.gl/A8ACwM>.

¹⁷ LR Vyriausybės programos veiksmų planas, Nr. 167, 2017, <https://goo.gl/A8ACwM>.

¹⁸ „Ar užtikrinamas viešojo sektoriaus turimų duomenų atvėrimas“, Valstybės kontrolės auditas, Nr. VA-P-900-1-25, 2016, <https://goo.gl/RwUNdk>.

III. Lyderystė ir partnerių įtraukimas

Trečiojo veiksmų plano kūrime dalyvavo tiek viešojo sektoriaus, tiek pilietinės visuomenės atstovai, tačiau pastarųjų Vyriausybės kanceliarijos sudarytoje darbo grupėje buvo tik trys. Vyriausybės kanceliarija iš anksto nepranešė apie planuojamą konsultaciją su visuomene, nevykdė viešinimo kampanijų, taip pat lieka neaišku, kokią realią įtaką veiksmų plano kūrimui paskelbta konsultacija turėjo. Tuo metu iš sudarytos darbo grupės buvo tikimasi prižiūrėti veiksmų plano kūrimą ir įgyvendinimą, tačiau jos nariai susitiko tik kartą.

3.1 Lyderystė

Ši skiltis apibendrina AVP lyderystę ir šalies institucinį kontekstą. Lentelė Nr. 3.1 parodo bendrą įvertinimą, o trumpas aprašymas (žemiau) pateikia detalesnės informacijos apie lentelėje pažymėtus įverčius.

Lentelė Nr. 3.1: AVP lyderystė

1. Struktūra	Taip	Ne
Ar šalyje yra aiškus už AVP iniciatyvą atsakingas asmuo?	✓	
	Kelios	Viena
Ar šalyje yra viena už AVP iniciatyvą atsakinga institucija?	✓	
	Taip	Ne
Ar AVP iniciatyvą kuruoja premjeras?		✗
2. Teisinis mandatas	Taip	Ne
Ar šalies dalyvavimas AVP patvirtintas oficialiu ir viešu įsipareigojimu?	✓	
Ar šalies veiksmų plane numatytų įsipareigojimų įgyvendinimas remiasi teisiškai įpareigojančiu mandatu?		✗
3. Tęstinumas ir nestabilumas	Taip	Ne
Ar įgyvendinant veiksmų planą keitėsi organizacijos, atsakingos už veiksmų planą ar kurią nors veiklų dalį?	✓	
Ar įgyvendinant veiksmų planą keitėsi atsakingas už AVP asmuo?	✓	

Lietuva yra pusiau prezidentinė Respublika, kurioje galios dalijamos tarp Prezidento ir Parlamento.¹ Vyriausybės kanceliarija padeda premjerui įgyvendinti Vyriausybės programą ir yra pagrindinė institucija, atsakinga už Lietuvos dalyvavimą AVP ir įsipareigojimų vykdymą. Nors ji koordinuoja skirtingas AVP veiklas, visgi neturi galios užtikrinti, kad kitos institucijos pasiektų AVP iniciatyvoje priskirtus tikslus. Lietuvos AVP veiksmų planas parengiamas Vyriausybės kanclerio įsakymu, o įsigalioja patvirtinus Vyriausybei.

2016 m. kovo mėn. Vyriausybės kanceliarija suformavo naują darbo grupę, kuri buvo atnaujinta 2016 m. gruodžio mėn. Ši darbo grupė – tai patariamasis organas, kuris dalyvauja kuriant veiksmų planą ir vėliau stebi jo įgyvendinimą. Ankstesnę darbo grupę, kuri buvo suformuota antrajam veiksmų planui, sudarė tik viešojo sektoriaus atstovai, tuo metu dabartinę sudaro tiek viešojo sektoriaus darbuotojai, tiek nevyriausybinių organizacijų atstovai, akademikai.

Lietuvos dalyvavimui AVP nėra skirta papildomo, atskiro biudžeto. Nepaisant to, trims Vyriausybės kanceliarijos darbuotojams numatytos atsakomybės, susijusios su AVP iniciatyva ir Lietuvos įsipareigojimų įgyvendinimu.

3.2 Viešojo sektoriaus dalyvavimas

Ši skiltis apibendrina, kurios viešojo sektoriaus institucijos buvo įsitraukusios į veiksmų plano įgyvendinimą. Kita skiltis pristatys NVO indėlį.

Lentelė Nr. 3.2: Viešojo sektoriaus institucijų dalyvavimas AVP

Kaip institucijos dalyvavo?	Ministerijos, departamentai	Leidžiamoji valdžia	Teisminė valdžia	Kita (nepriklausomos priežiūros institucijos)	Subnacionalinės vyriausybės
Konsultavo: Šios institucijos stebėjo arba buvo pakviestos stebėti veiksmų plano kūrimą ar įgyvendinimą, tačiau nėra atsakingos už įsipareigojimus	7 ²	0	0	0	0
Siūlė: Šios institucijos į veiksmų planą siūlė įtraukti konkrečius įsipareigojimus	1	0	0	0	0
Įgyvendino: Šios institucijos buvo atsakingos už	11	0	0	0	0

įsipareigojimų įgyvendinimą, nesvarbu, ar pačios jų siūlė, ar ne					
--	--	--	--	--	--

Lietuvoje įAVP iniciatyvą buvo įsitraukusios kelios institucijos. Septynios iš jų buvo delegavusios savo atstovus įAVP darbo grupę, kur galėjo teikti pasiūlymus veiksmų planui bei nutarus turėjo įgaliojimus juos įgyvendinti. Šios institucijos yra: Lietuvos savivaldybių asociacija, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos, Teisingumo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Viršuje esanti lentelė Nr. 3.2 apibendrina institucijų įsitraukimą.

Nors institucijos turėjo savo atstovų darbo grupėje, tai neužtikrino, kad jos aiškiai žinotų ir suprastų savo atsakomybę įgyvendinant veiksmų planą. Pavyzdžiui, nors Teisingumo ministerija darbo grupėje turėjo atstovą, tai neužkirto kelio nesusikalbėjimui tarp Vyriausybės kanceliarijos ir Ministerijos. 2017 m. rugpjūčio 2 d. Vyriausybės kanceliarija gavo oficialų kreipimąsi iš teisingumo viceministro Justo Pankausko, kuriame teigiama, kad ministerijai priskirti įsipareigojimai sukurti NVO duomenų bazę viršija jos atsakomybės ribas.³

Kiti pavyzdžiai parodė, kad dalis institucijų iki vertinimo pradžios nežinojo apie savo vaidmenį ir joms priskirtą atsakomybę įgyvendinti veiksmų plane numatytas veiklas. Taip nutiko tais atvejais, kai Vyriausybės kanceliarija kituose strateginiuose dokumentuose numatytus tikslus perkėlė į AVP veiksmų planą ir jų įgyvendinimui automatiškai priskyrė tas pačias institucijas. Nežinodamos savo vaidmens AVP iniciatyvoje, šios institucijos įgyvendino įsipareigojimus pagal strateginiuose dokumentuose, tokiuose kaip Vyriausybės programa ar Nacionalinė kovos su korupcija programa, numatytus terminus.

3.3 Pilietinės visuomenės dalyvavimas

Vyriausybės kanceliarija įtraukė keletą pilietinės visuomenės organizacijų į veiksmų plano kūrimą, tačiau platesnės konsultacijos vyko internetu bei neatitiko AVP siūlomų standartų.

Lentelė Nr. 3.3: Nacionalinis AVP procesas

Iš svarbiausių žingsnių atlikta: 3 iš 7						
Iki	1. Laiko, datų viešinimas			2. Išankstinis pranešimas		
	Iki konsultacijų skelbiama apie įsipareigojimų įgyvendinimo išdėstymą laike	Taip	Ne	Apie konsultacijas pranešama iš anksto	Taip	Ne
			X			X
	3. Žinių didinimas			4. Naudoti keli būdai		
Vyriausybė vykdė viešinio kampanijas	Taip	Ne	4a. Konsultacijos internetu:	Taip	Ne	
		X		✓		

				4b. Konsultacijos susitikus:	Taip ✓	Ne
	5. Dokumentacija ir grįžtamasis ryšys					
		Viešinta gautų pasiūlymų santrauka			Taip ✓	Ne
Per	6. Reguliariai vykstantis partnerių forumas					
	6a. Ar forumas egzistuoja?	Tai p	Ne	6b. Ar reguliariai susitinka?	Taip	Ne
			X			X
Po	7. Vyriausybės įsivertinimo ataskaita					
	7a. Ar buvo viešintas kasmetinis įsivertinimas?	Taip ✓	Ne	7b. Įsivertinimas teikiamas tiek anglų kalba, tiek lietuvių?	Taip ✓	Ne
7c. Ar visuomenei suteikiama dviejų savaitių galimybė susipažinti ir komentuoti įsivertinimą?	Taip ✓	Ne	7d. Ar įsivertinime atsakoma į ankstesnio veiksmų plano įvertinimo rekomendacijas?	Taip	Ne X	

Vyriausybės kanceliarija kvietė dalyvauti viešojoje konsultacijoje savo Facebook paskyroje bei išsiuntė kvietimus nevyriausybiniams organizacijoms el. paštu. Tą patį kvietimą gavo ir tos organizacijos, kurios dalyvavo darbo grupėje, t.y. Pilietinės visuomenės institutas, Transparency International Lietuvos skyrius, Nevyriausybinių organizacijų plėtros ir paramos centras, Mykolo Romerio universitetas. Visgi Vyriausybės kanceliarija nepaskelbė apie planuojamas konsultacijas iš anksto, viešai nebuvo skelbiama apie veiksmų plano įgyvendinimo terminus ar numatytus tarpinius rezultatus.

Vyriausybės kanceliarijos rengta viešoji konsultacija, kuria siekta gauti įžvalgų apie Lietuvos prioritetus AVP, vyko 2016 balandžio mėn. Kaip skelbta interneto svetainėje, konsultacijos tikslas buvo nustatyti, kaip a) paskatinti visuomenę aktyviau domėtis Vyriausybės veiklomis, b) sužinoti piliečių nuomonę ir pasiūlymus dėl pateiktų AVP kryptių. Visuomenės buvo prašoma komentuoti ir teikti savo pasiūlymus dar nepatvirtintam veiksmų planui, kuriame nurodytos veiksmų kryptys:

1. Sukurti Lietuvos atvirų duomenų portalą ir integruoti į Europos bendrą skaitmeninę rinką;
2. Viešinti informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pajamas ir išlaidas elektroninėje erdvėje;
3. Sukurti ir transliuoti socialinę reklamą, kurios tikslinė tema – korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje;

4. Sukurti teises, organizacines ir technines priemones, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose, aukas politinės kampanijos dalyviams;
5. Rinkti ir sisteminti informaciją apie konsultavimosi su visuomene procesą ir rezultatus;
6. Viešai skelbti viešųjų konsultacijų rezultatus, gautus pasiūlymus ir argumentuotus atsakymus, ar į pasiūlymus atsižvelgta, ar ne.
7. Informaciją apie viešąsias konsultacijas skleisti gyventojams priimtinais kanalais;
8. Skelbti ir viešinti sėkmingo konsultavimosi ir bendradarbiavimo su visuomene pavyzdžius;
9. Perduoti viešųjų paslaugų teikimą (konkurso būdu) nevyriausybinių organizacijų sektoriui;
10. Sukurti NVO duomenų bazę;
11. Sukurti NVO fondą.

Internetu vykusio viešojo konsultacija truko mėnesį, po kurio dauguma viršuje minimų prioritetų buvo inkorporuoti į Lietuvos veiksmų planą. Kaip teigiama Vyriausybės kanceliarijos svetainėje, iš viso buvo gauti keturi komentarai ar pasiūlymai, jie visi prieinami viešai. Savo pastabas konsultacijos metu pateikė trys fiziniai asmenys ir asociacija „Žinių ekonomikos forumas“. Du iš jų pritarė skelbiamiems prioritetams ir juos papildė, lieka dalyviai siūlė kitus klausimus ir abejojo dėl pasiūlytų veiklų. Nors Vyriausybės kanceliarija viešai teigė, kad jos iškeltiems prioritetams konsultacijos dalyviai pritarė, lieka neaišku, kiek ši konsultacija turėjo įtakos pasirenkant Lietuvos įsipareigojimus AVP.

Iš AVP dalyvaujančių šalių tikimasi laikytis konsultacijoms taikomų reikalavimų, nesvarbu, kokiame etape šios konsultacijos vyksta – kuriant veiksmų planą, įgyvendinant ar peržiūrint. Lentelė Nr. 3.3 apibendrina Lietuvos įdirbį 2016-2018m.

Lentelė Nr. 3.4: Visuomenės poveikis

NPM perėmė Tarptautinės gyventojų įtraukimo asociacijos (*angl. International Association for Public Participation (IAP2)*) siūlomą „Dalyvavimo spektrą“ ir pritaikė jį AVP iniciatyvai.⁴ Šis spektras parodo, kiek visuomenė buvo įsitraukusi į sprendimų priėmimą ir kokį poveikį galėjo turėti. Visoms AVP dalyvaujančioms šalims siūloma pasiekti „bendradarbiavimo“ lygį.

Visuomenės įtraukimo lygis		Kuriant veiksmų planą	Įgyvendinant veiksmų planą
Įgalina	Vyriausybė leidžia patiems gyventojams nuspręsti dėl veiksmų plane numatytų įsipareigojimų		
Bendradarbiauja	Vyksta interaktyvus procesas IR visuomenė kartu kuria veiksmų planą		
Įtraukia	Visuomenė gali teikti grįžtamąjį ryšį apie tai, kaip buvo svarstomi ir į veiksmų planą įtraukti įsipareigojimai		
Konsultuojasi	Visuomenė gali teikti pasiūlymus	✓	✓
Informuoja	Vyriausybė informuoja visuomenę apie veiksmų planą		
Nėra konsultacijų	Konsultacijos su visuomene nevyksta		

3.4 Konsultacijos įgyvendinant veiksmų planą

Dalyvaudamos AVP iniciatyvoje šalys įsipareigoja sukurti partnerių forumą, su kurio nariais būtų galima konsultuotis įgyvendinant įsipareigojimus. Tai gali būti tiek jau veikiantis forumas, tiek naujas. Šis skyrius aprašo būtent su tokiu forumu susijusią veiklą.

2016 m. kovo mėn. Vyriausybės kanceliarija suformavo darbo grupę, kuri turėjo prisidėti prie veiksmų plano kūrimo ir priežiūros. Grupės sudėtis buvo atnaujinta 2016 m. gruodžio mėn. Joje dalyvavo tiek viešojo sektoriaus atstovai, tiek NVO bei akademikai, oficialiai pakviesti prisijungti Vyriausybės kanceliarijos. Viešo kvietimo galimiems nariams nebuvo. Iš 15 darbo grupės narių septynios buvo moterys.

Nors darbo grupė turėtų prižiūrėti veiksmų plano įgyvendinimą, jos nariai buvo susitikę tik kartą 2017 m. liepos mėn. Susitikimo protokolas viešai neskelbiamas. Kitais atvejais grupės nariai bendravo el. paštu. Vyriausybės kanceliarija į narius el. paštu kreipėsi du kartus – kai prašė užpildyti anketą dėl galimų Lietuvos įsipareigojimų trečiajame veiksmų plane bei siekdama iki 2017 m. rugsėjo 24 d. gauti darbo grupės narių įžvalgų apie įsipareigojimų vykdymą.⁵

Interviu metu darbo grupės nariai abejojo, ar jų dalyvavimas darbo grupėje ir apskritai darbo grupės veiklos pobūdis buvo naudingas Lietuvos dalyvavimui AVP.

3.5 Įsivertinimas

AVP dalyvaujančios šalys privalo įvertinti, kaip joms sekėsi vykdyti prisiimtus įsipareigojimus. Šį savęs vertinimą jos turi pateikti viešai likus trims mėnesiams iki pirmųjų veiksmų plano įgyvendinimo metų pabaigos bei suteikti dvi savaites gyventojams su juo susipažinti. Šis skyrius apibendrina, kaip Lietuva išpildė šį įsipareigojimą.

Vyriausybės kanceliarija paviešino įsivertinimo ataskaitą per viešąją konsultaciją, kurios metu siekė gauti grįžtamojo ryšio apie Lietuvos veiksmų plano įgyvendinimą.⁶ Konsultacija truko dvi savaites: 2017 m. rugsėjo 11-24 d.d.

Įsivertinimo ataskaita pateikta lietuvių ir anglų kalbomis, joje pristatyta, kiek išpildytas buvo kiekvienas įsipareigojimas ir kokias veiklas lieka įgyvendinti antraisiais metais.⁷

Tačiau ataskaitoje nėra informacijos apie tai, kodėl vėluoja dalies įsipareigojimų įgyvendinimas, neanalizuojama įvykusių viešųjų konsultacijų kokybė. Be to, NPM tyrėja įsivertinimo ataskaitoje rado keletą netikslumų, kai buvo skelbiama apie pažangą, kurios iš tiesų nebuvo, ar nurodomi rezultatai, kurie taip pat nebuvo pasiekti. Apie šiuos neatitikimus pranešus Vyriausybės kanceliarijai, NPM tyrėjai buvo pažadėję įpastabas atsižvelgti ir informaciją atnaujinti.⁸

Viešosios konsultacijos metu Vyriausybės kanceliarija sulaukė 12 pasiūlymų, kurie šios ataskaitos rašymo laikotarpiu (2017 m. rugsėjį) nebuvo prieinami viešai. Vyriausybės kanceliarijos atstovėleva Česnulaitytėteigė, kad pasiūlymai peržiūrimi ir bus paskelbti 2017 m. spalio mėn.⁹

Nors jie neviešinami, NPM tyrėja gavo gyventojų atsiųstų pasiūlymų santrauką, taip pat – sąrašą suinteresuotų grupių, kurioms Vyriausybė siuntė kvietimą dalyvauti konsultacijoje. Sąraše buvo darbo grupės nariai, viešojo sektoriaus institucijų atstovai, akademikai, NVO.

3.6 Atsakymai į ankstesnes NPM rekomendacijas

Lentelė Nr. 3.5: Buvusios NPM rekomendacijos Lietuvai

	Rekomendacija	Ar atsižvelgė?	Ar įtraukta į veiksmų planą?
1	Užtikrinti, kad rengiant kitą AVP veiksmų planą būtų atsižvelgiama į pateiktas rekomendacijas, o į plano rengimą ir vystymą būtų labiau įtraukiamos suinteresuotos šalys	✓	✗
2	Peržiūrėti ir pakeisti lobistinės veiklos reguliavimą Lietuvoje: praplėsti lobistinės veiklos sąvoką, atgaivinti lobistų registrą ir padidinti lobistinės veiklos skaidrumą atskleidžiant visą susijusią informaciją atvirais formatais	✗	✗
3	Sudaryti teisinės ir techninės sąlygas viešinti daugiau informacijos apie Lietuvoje veikiančias įmones, atverti duomenis apie tikruosius įmonių savininkus	✗	✗
4	Užtikrinti centralizuotą prieigą prie oficialių turto ir interesų deklaracijų, užtikrinti jų prieinamumą atvirais duomenų formatais	✗	✗
5	Informaciją apie politinių partijų finansavimą pateikti per centralizuotą kanalą laiku ir atvirais duomenų formatais	✓	✓

Iš penkių Lietuvai pateiktų rekomendacijų bent iš dalies buvo atsižvelgta į dvi – į veiksmų plano rengimą ir vystymą įtraukti daugiau suinteresuotų šalių bei atverti duomenis apie politinių partijų finansavimą. Pastaroji rekomendacija perkelta į veiksmų planą kaip penktasis įsipareigojimas: „Sukurti teisinės, organizacines ir technines priemones, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose, aukas politinės kampanijos dalyviams“.

Į pirmąją rekomendaciją Vyriausybės kanceliarija atsižvelgė iš dalies. Nors naujoje darbo grupėje buvo daugiau skirtingų suinteresuotų grupių ir nariai neapsiribojo viešojo sektoriaus atstovais kaip anksčiau, visgi joje dalyvavo tik keli NVO atstovai ir tai neatspindėjo platesnio rato organizacijų interesų. Be to, veiksmų plano kūrimas nevyko pagal AVP rekomendacijas ir siūlomą gyventojų įtraukimo, informacijos atskleidimo standartą.

Vyriausybės kanceliarija atsižvelgė ir įdarė vieną NPM rekomendaciją – „svarstyti galimybę didinti AVP iniciatyvos žinomumą savo viduje ir užtikrinti, kad visi darbuotojai suprastų kertines AVP vertybes ir tikslus“. Šis siūlymas nebuvo tarp penkių svarbiausių rekomendacijų, tačiau panašus tikslas buvo įtrauktas į veiksmų planą kaip septintasis įsipareigojimas: „Ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą valstybės tarnyboje diegiant atviros Vyriausybės partnerystės vertybes“.

Pasak Vyriausybės kanceliarijos atstovų, kuriant trečiąjį veiksmų planą pirmenybė buvo teikiama darbo grupės ir visuomenės pastaboms bei pasiūlymams, ne NPM rekomendacijoms. Be to, pasak jų, liko neaišku, kodėl siūlytos būtent tokios rekomendacijos, nes ankstesnėje NPM ataskaitoje jos nebuvo aiškiai pagrįstos, ypač pasiūlymas įtraukti veiklas, susijusias su lobistinės veiklos reguliavimu bei tikrųjų savininkų (*angl. beneficial ownership*) atskleidimu.¹⁰

¹ Konstitucinio teismo nutarimas, 1998 m. sausio 10 d., Dėl Vyriausybės programos, <https://goo.gl/sL34RD>.

² Savivaldybių asociacija, Informacinės visuomenės ir plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos, Teisingumo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Šios institucijos buvo AVP darbo grupės narys.

³ Oficialus laiškas Vyriausybės kanceliarijai, Nr. 33-966, 2017 m. rugpjūčio 2 d. NPM tyrėja gavo kopiją.

⁴ „IAP2 Spectrum of Political Participation“, International Association for Public Participation, http://c.ymcdn.com/sites/www.iap2.org/resource/resmgr/foundations_course/IAP2_P2_Spectrum_FINAL.pdf.

⁵ El. laiškas darbo grupės nariams išsiųstas 2017 m. rugsėjo 13 d. Laiško kopiją NPM tyrėja gavo.

⁶ Viešoji konsultacija apie veiksmų plano įgyvendinimą Vyriausybės kanceliarijos svetainėje, <https://goo.gl/iiDHEp>.

⁷ Vyriausybės kanceliarijos savęs įvertinimo ataskaita, 2017 m. rugsėjo 11 d. <https://goo.gl/NMfGZA>.

⁸ Ieva Česnulaitytė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 27 d.

⁹ Ieva Česnulaitytė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 27 d.

¹⁰ Gitana Jurjonienė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugpjūčio 3 d.

IV. Įsipareigojimai

Visos AVP iniciatyvoje dalyvaujančios šalys kuria veiksmų planus, kuriuose nurodo, kokių tikslų jos ketina pasiekti per dvejų metų laikotarpį. Pradžioje vyriausybės pristato tokias priemones kaip jų strategijos ar veiksmų planai, kuriais jau bandoma spręsti pagrindinius atviro valdymo iššūkius. Toliau AVP veiksmų plane numatomi kiti tęsiami arba nauji įsipareigojimai.

Problemos šalyse skiriasi, taigi AVP valstybės narės pačios pasirenka pagrindinius iššūkius, kuriuos bandys spręsti kurdamos AVP įsipareigojimus. Jie taip pat turi atitikti AVP vertybes, nurodytas Atviros Vyriausybės deklaracijoje, kurią pasirašo visos prisijungiančios šalys.¹

Kas yra geras įsipareigojimas?

Turint omenyje tai, kad viešojo sektoriaus atvėrimas yra ilgalaikis procesas, šalims rekomenduojama prie kiekvieno įsipareigojimo aiškiai nurodyti, kokius tarpinius rezultatus jos ketina kasmet pasiekti. Šiame vertinime aprašomas kiekvienas Lietuvos prisiimtas įsipareigojimas bei analizuojama, kokį pokytį pavyko pasiekti per pirmuosius trečiojo veiksmų plano įgyvendinimo metus.

Rodikliai, pagal kuriuos NPM tyrėja vertino įsipareigojimus, yra šie:

- **Tikslumas:** Šis rodiklis rodo, kiek tikslus ir pamatuojamas yra įsipareigojimas. Variantai:
 - Didelis: Įsipareigojimas surašytas aiškiai, numatytos veiklos pamatuojamos, galima įvertinti, ar įsipareigojimo įvykdymas padėjo pasiekti išsikeltą tikslą;
 - Vidutinis: Įsipareigojime numatyti rezultatai, tačiau jie sunkiai pamatuojami arba visiškai nesusiję su įsipareigojimo tikslu;
 - Mažas: Įsipareigojimas surašytas taip, kad jį reikia interpretuoti, nėra visiškai aišku, kokią problemą siekiama spręsti, arba kodėl numatytos būtent tokios veiklos;
 - Jokio: Įsipareigojimas netikslus, nepamatuojamas, nėra konkrečių rezultatų.
- **Aktualumas:** Šis rodiklis parodo, kiek įsipareigojimas atitinka AVP vertybes. Įsipareigojimo aktualumas apibrėžiamas šiais aspektais:
 - Informacijos prieinamumas: ar bus atskleista daugiau informacijos, ar pagerės atskleidžiamos informacijos kokybė?
 - Gyventojų dalyvavimas: ar atsiras naujų būdų arba ar bus patobulinti esami būdai gyventojams įsitraukti į sprendimų priėmimą?
 - Viešojo sektoriaus atskaitingumas: ar pagerės arba ar atsiras naujų priemonių sprendimų priėmėjams atsakyti už savo veiksmus?
 - Technologijos ir inovacijos skaidrumu ir atskaitingumo skatinimui: ar technologijos bus naudojamos ir siejamos su ankstesnėmis trimis AVP vertybėmis, siekiant daugiau skaidrumo ir atskaitingumo?²
- **Potencialus poveikis:** Šis rodiklis parodo *galimą įsipareigojimo poveikį*, jei jis būtų įgyvendintas pilnai. NPM tyrėja pagal veiksmų plano tekstą:
 - Identifikuoja socialinę, ekonominę, politinę ar aplinkosaugos problemą;
 - Įvertina esamą situaciją, susijusią su problema; ir
 - Įvertina, kiek įtakos konkretus įsipareigojimas gali turėti identifikuotai problemai išspręsti, jei būtų įgyvendintas pilnai.

Ypatingi įsipareigojimai laikomi pavyzdiniais. Tam, kad įsipareigojimas būtų tokiu laikomas, jis turi atitikti keletą kriterijų:

- Ypatingi įsipareigojimai yra „vidutinio“ arba „didelio“ tikslumo. Jie turi būti aiškūs, galima įvertinti jų potencialų poveikį;

- Įsipareigojimu siekiama atverti viešąjį sektorių ir jis turi atitikti bent vieną iš AVP vertybių: informacijos prieinamumą, gyventojų įtraukimą, viešojo sektoriaus atskaitingumą;
- Jei būtų įgyvendintas, įsipareigojimas turėtų turėti „transformatyvų“ potencialų poveikį;³
- Įsipareigojimo vykdymas turėtų būti „baigtas“ arba pasiekta „esminė“ pažanga.

Pagal šiuos kriterijus Lietuva neturi nė vieno ypatingo įsipareigojimo.

Galiausiai čia pateikiama tik nedidelė dalis duomenų, kuriuos NMP yra surinkusi apie Lietuvos dalyvavimą AVP iniciatyvoje. Daugiau duomenų apie Lietuvą arba bet kurią kitą dalyvaujančią šalį galite rasti skiltyje „AVP tyrėjas“ (*angl. OGP Explorer*).⁴

Bendra įsipareigojimų apžvalga

Trečiasis Lietuvos veiksmų planas susideda iš trijų kryptių: 1) viešojo valdymo institucijų veiklos atvirumas visuomenei, 2) korupcijos prevencija, skaidrumo skatinimas, 3) piliečių dalyvavimo ir įsitraukimo į viešuosius valstybės reikalus didinimas.

¹ Atviros Vyriausybės partnerystė: apie valdymą, 2012 m. birželio mėn. (Paskutinį kartą papildyta 2014 m. kovo mėn. ir 2015 m. balandžio mėn.),

https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/attachments/OGP_Articles-Gov_Apr-21-2015.pdf.

² NPM procedūrų vadovas: http://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/IRM-Procedures-Manual-v3_July-2016.docx.

³ Tarptautinė ekspertų taryba pakeitė šį kriterijų 2015 m. Daugiau informacijos:: <http://www.opengovpartnership.org/node/5919>.

⁴ AVP Tyrėjas: bit.ly/1KE2Wil.

Kryptis Nr. I: Viešojo valdymo institucijų veiklos atvirumas visuomenei

1. Sukurti Lietuvos atvirų duomenų portalą ir integruoti į Europos bendrąskaitmeninę rinką

Įsipareigojimo tekstas:

Atsižvelgiant į ES formuojamą politiką ir parengtus strateginius dokumentus, taip pat esamą atvirų duomenų padėtį Lietuvoje, išskilo būtinybė sukurti IT infrastruktūrą – atvirų duomenų portalą, skirtą Lietuvos viešojo sektoriaus duomenims atverti verslui ir visuomenei, sudaryti galimybę be išankstinių sąlygų ir patogiai gauti Lietuvos ir ES valstybių narių viešojo sektoriaus institucijų tvarkomus atvirus duomenis tiek verslui plėtoti, tiek nevyriausybinėms iniciatyvoms įgyvendinti. Atvirų duomenų portale būtų centralizuotai kaupiami ir platinami atvirų duomenų metaduomenys, centralizuotai atliekamos tam tikros atvirų duomenų parengimo, apdorojimo, susiejimo, paieškos ir patogaus pateikimo naudotojams procedūros, kurioms parengti atskirai kiekvienoje institucijoje galėtų reikėti didelių išlaidų viso viešojo sektoriaus mastu, būtų skelbiamos visos panaudojant atvirus duomenis sukurtos aplikacijos. Centralizuotai atliekamas informacijos nuasmeninimas, komercinės informacijos pašalinimas ar kitos įstatymais saugomos informacijos šalinimas, konvertavimas į atvuruosius formatus leistų lanksčiau ir santykinai mažesnėmis išlaidomis įdiegti technologinius sprendimus, gerinančius atvirų duomenų prieinamumą. Nacionalinis Lietuvos atvirų duomenų portalas bus integruotas į Europos atvirų duomenų portalą (EU Open Data Portal), per kurį bus įsijungiama į bendrą ES atvirų duomenų erdvę.

Etapai:

- 1.1. Sukurta centralizuota prieiga prie Lietuvos viešojo sektoriaus atvirų duomenų metaduomenų ir duomenų rinkinių;*
- 1.2. Sukurtos patogios techninės galimybės susirasti ir gauti atvirus duomenis;*
- 1.3. Įdiegti pažangūs metaduomenų tvarkymo metodai, išugdyta viešojo sektoriaus kompetencija atvirų duomenų srityje;*
- 1.4. Lietuvos atvirieji duomenys integruoti į ES bendrą skaitmeninę rinką.*

Atsakinga institucija: Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos

Padedanti institucija (-os): Ministerijų ir joms pavaldžių įstaigų atstovai

Pradžia: 2016 m. gegužės 31 d.

Pabaiga: 2018 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis		Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas
1. Bendrai			✓		✓			✓				✓	Taip		✓		

Kontekstas ir tikslai

Įsipareigojimu siekiama sukurti centralizuotą atvirų duomenų platformą, kad viešojo sektoriaus kaupiami duomenys būtų patogiai prieinami tiek gyventojams, tiek verslui, siekiant komercinių ar nekomercinių tikslų. Taip pat numatyta šį portalą integruoti į Europos Sąjungos (ES) skaitmeninę rinką bei apmokyti valstybės institucijų specialistus naudotis atvirais duomenimis. Lietuva įsipareigojo atverti savo duomenis dar 2013 m., kai išsikėlė tikslą sukurti informacinę visuomenę.¹ Visgi nuo to laiko šalyje neįvyko esminių pokyčių. Pasak Valstybės kontrolės, 95% viešojo sektoriaus institucijų nėra inventorizavę savo turimų duomenų, todėl tiksliai nėra žinoma, kiek ir kokių duomenų valstybė turi.²

Nors įsipareigojime numatyti tokie rezultatai kaip platformos sukūrimas, darbuotojų apmokymai bei duomenų bazės integravimas į ES skaitmeninę rinką, lieka neapibrėžta, kokius duomenis pirmiausia bus siekiama atverti ir kokių institucijų darbuotojus planuojama apmokyti. Pasak Informacinės visuomenės ir plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos atstovo Juliaus Belicko, ši informacija bus žinoma atlikus viešuosius pirkimus, kai tiekėjai išanalizuos ir pateiks konkrečių duomenų poreikį.³ Kadangi šios ataskaitos rašymo laikotarpiu įsipareigojime numatytos veiklos nėra aiškiai apibrėžtos, jo tikslumas įvertintas kaip vidutinis.

Valstybės kontrolė nurodo, kad atvėrus viešojo sektoriaus duomenis būtų galima tikėtis papildomų 2% Lietuvos BVP (apie 800 mln. EUR).⁴ Kadangi duomenų atvėrimas šiuo metu nėra šalies prioritetas, o viešojo sektoriaus duomenys nėra atverti ir patogiai centralizuotai bei nemokamai prieinami, šio įsipareigojimo įgyvendinimas galėtų sukurti „transformacinį“ poveikį. Visgi programuotojas, svetainės „Freedata“ įkūrėjas Povilas Poderskis pastebi, kad, net įtraukus šį įsipareigojimą į AVP veiksmų planą, jis gali nesulaukti Vyriausybės dėmesio ir reikiamos paramos.⁵

Užbaigimas

Vertinimo laikotarpiu Informacinės visuomenės ir plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos (IVPK) buvo pradėjęs įgyvendinti visas keturias skirtinguose etapuose numatytas veiklas. Jos buvo įkeltos į viešųjų pirkimų dokumentus kaip uždaviniai būsimiems tiekėjams.⁶ Mokymų ir metodologijos pirkimas jau buvo įvykęs ir IVPK vertino gautus pasiūlymus.⁷ Tuo metu paties portalo kūrimo darbų pirkimas dar buvo

ruošiamas, tikintis jį pabaigti gavus finansavimą.⁸ Pirkimo dokumentuose numatytas įsipareigojimas darbus atlikti per 29 mėn. bei galimybės šį laiką pratęsti.⁹

Julius Belickas iš IVPK teigia, kad, prieš paleidžiant atvirų duomenų portalą, jis bus išbandomas keliose institucijose: Valstybės mokesčių inspekcijoje, Nacionalinėje mokėjimų agentūroje prie Žemės ūkio ministerijos, Švietimo informacinių technologijų centre, Lietuvos darbo biržoje ir Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centre.¹⁰

Veiksmų plane numatyta visas veiklas pabaigti iki 2018 m. gruodžio 31 d. Kadangi nėra skelbiama, kada tikimasi pasiekti tarpinius rezultatus, nėra galimybės įvertinti, ar įsipareigojimo įgyvendinimas neveluoja. Visgi pirkimų dokumentai leidžia numanyti, kad darbai nebus atlikti laiku (visiems darbams atlikti numatyti 29 mėnesiai ir galimybė šį terminą pratęsti).

Kiti žingsniai

Įsipareigojimas svarbus, siekiant pakeisti tai, kaip viešojo sektoriaus kaupiami duomenys yra prieinami visuomenei, bet jis turėtų būti konkretesnis ir detaliau apibrėžti visus tarpinius žingsnius. Tai leistų įvertinti pažangą kiekviename etape ir suprasti, kaip sekasi įgyvendinti visa įsipareigojimą. Rekomenduojama konsultuojantis įtraukti platesnį ratą suinteresuotų šalių, kurios padėtų nuspręsti, kuriuos duomenis verta laikyti prioritetiniais ir atverti pirmiau.

¹ „Ar užtikrinamas viešojo sektoriaus turimų duomenų atvėrimas“ Valstybės kontrolės auditas, Nr. VA-P-900-1-25, 2016, <https://goo.gl/RwUNdk>.

² „Ar užtikrinamas viešojo sektoriaus turimų duomenų atvėrimas“ Valstybės kontrolės auditas, Nr. VA-P-900-1-25, 2016, <https://goo.gl/RwUNdk>.

³ Julius Belickas, Informacinės visuomenės ir plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 15 d.

⁴ „Ar užtikrinamas viešojo sektoriaus turimų duomenų atvėrimas“ Valstybės kontrolės auditas, Nr. VA-P-900-1-25, 2016, <https://goo.gl/RwUNdk>.

⁵ Povilas Poderskis, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 27 d.

⁶ Centrinis viešųjų pirkimų portalas, viešasis pirkimas portalo darbams, <https://goo.gl/6ZGtff>, <https://goo.gl/57Z3wx>.

⁷ Parengtų dokumentų kopiją NPM tyrėja el. paštu gavo 2017 m. rugsėjo 15 d.

⁸ Projekto paraiška portal finansavimui gauti, Nr. 02.2.1-CPVA-V-523-01, etapas - vertinama, <https://goo.gl/ZiuSvy>.

⁹ Centrinis viešųjų pirkimų portalas, pirkimo specifikacijos, <https://goo.gl/6ZGtff>.

¹⁰ NPM tyrėjai atsiųstas el. laiškas, 2017 m. rugsėjo 18 d.

2. Sukurti ir įgyvendinti informacijos apie Vyriausybės vykdomą veiklą ir visuomenės dalyvavimą valdyme viešinimo priemones

Įsipareigojimo tekstas:

Informacija apie Vyriausybės veiklą visuomenei turi būti lengvai prieinama ir pateikiama aiškiai, ir suprantama forma jai priimtinaisiais komunikacijos kanalais. Kartu visuomenei turi būti prieinama informacija apie viešojo valdymo procesus ir galimybes juose dalyvauti. Būtina ne tik sistemingai viešinti šią informaciją, bet ir užtikrinti metodinę pagalbą institucijoms ir stiprinti jų gebėjimus, reikalingus viešojo valdymo procesų atvirumui didinti.

Etapai:

2.1. Parengtos Vyriausybės veiklos viešinimo gairės (rekomendacijos), kaip užtikrinti visuomenei priimtina veiklos viešinimo praktiką, orientuotą į bendrą standartą, interaktyvumą, grįžtamąjį ryšį ir efektyvumą, taikant šiuolaikiškus ir vienodus komunikacijos standartus, būdus ir priemones;

2.2. Sukurtas interaktyvus Vyriausybės veiklos elektroninis naujienlaiškis;

2.3. Sukurtas Vyriausybės veiklai pristatyti skirtas PowerPoint pateikties šablonas (prezentacijos šablonas);

2.4. Sukurti Vyriausybės veiklos viešinimo šablonai, suorganizuota „Atviros Vyriausybės“ viešinimo kampanija „Facebook“ socialiniame tinkle.

Atsakinga institucija: Vyriausybės kanceliarija

Padedanti institucija (-os): Nenurodyta

Pradžia: 2016 m. gruodžio 31 d.

Pabaiga: 2017 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis		Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas
2. Bendrai		✓			✓					✓			Taip		✓		

Kontekstas ir tikslai

Įsipareigojimu siekiama informaciją apie Vyriausybės veiklas padaryti labiau prieinamą visuomenei bei viešinti galimybes gyventojams įsitraukti į sprendimų priėmimą. Vyriausybės kanceliarija ketina sukurti standartizuotą tokios informacijos pateikimo formą, kuria galėtų naudotis ministerijos bei surengti mokymus apie

gyventojų įtraukimą ministerijų bei kitų institucijų darbuotojams. Pasak Vyriausybės kanceliarijos Komunikacijos departamento vedėjos Editos Baniienės, ministerijoms šiuo metu trūksta komunikacinių įgūdžių viešinant viešąsias konsultacijas bei nėra standartizuoto šablono, kaip reiktų skelbti apie galimybes įsitraukti.¹ Gyventojai dažniausiai nežino apie savo galimybes dalyvauti viešojo valdymo procesuose arba jiems skirta informacija yra pernelyg biurokantiška ir sunkiai suprantama.² Pačios viešosios konsultacijos vyksta retai ir, kaip rodo Transparency International Lietuvos skyriaus užsakymu 2014 m. atlikta gyventojų apklausa, jose yra dalyvavę tik 5% gyventojų.³

Nors interviu metu Edita Baniienė išsamiau pristatė įsipareigojimą, jo tikslumas įvertintas kaip „mažas“. Įsipareigojime nenurodyta, kokias konkrečiai veiklas siekiama labiau viešinti, taip pat neidentifikuota viena esminė problema, kurią norima išspręsti. Kai kur rašoma, kad siekiama formuoti „teigiamą viešojo valdymo institucijų veiklos įvaizdį“, kitur teigiama, kad „būtina generuoti įdomų turinį“. Akcentuojama, kad reikia viešinti galimybes gyventojams dalyvauti konsultacijose, tačiau neskiriama dėmesio konsultacijų kokybei didinti. Be kompleksiškesnio požiūrio į gyventojų įtraukimą sunku tikėtis proveržio įtraukiant gyventojus į konsultacijas. Dėl to šio įsipareigojimo potencialus poveikis pažymėtas kaip „mažas“. Be to, įsipareigojimas iš dalies siekia spręsti tą pačią problemą kaip ir įsipareigojimas Nr. 6 „Sukurti konsultavimosi su viuosomene mechanizmą“. Pasak Vyriausybės kanceliarijos, šis įsipareigojimas skirtas komunikacijai apie konsultacijas gerinti, o antruoju įsipareigojimu siekiama sukurti konsultavimosi su visuomene metodologiją ir ją išbandyti. NPM tyrėja rekomenduoja sujungti abu įsipareigojimus į vieną taip užtikrinant didesnę galimą poveikį.

Užbaigimas

Visas veiklas numatyta įgyvendinti iki 2017 m. pabaigos. Vertinimo laikotarpiu Vyriausybės kanceliarija buvo sukūrusi galutinį Vyriausybės „stiliaus knygos“ juodrašį bei suplanavusi mokymus Vyriausybės ir Prezidentūros komunikacijos specialistams.

Kiti žingsniai

Vyriausybės kanceliarija siekia tiek gerinti komunikaciją apie viešąsias konsultacijas, tiek sukurti joms metodiką. Rekomenduojama abu įsipareigojimus sujungti į vieną, kad skirtingos komandos galėtų sėkmingai dirbti siekdamos to paties tikslo.

¹ Edita Baniienė, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 22 d.

² Gyventojų apklausa apie savivaldybių atvirumą, Transparency International Lietuvos skyrius, 2014, <http://www.transparency.lt/tils-tyrimai-ir-analizes/>.

³ Gyventojų apklausa apie savivaldybių atvirumą, „Transparency International“ Lietuvos skyrius, 2014, <http://www.transparency.lt/tils-tyrimai-ir-analizes/>.

Kryptis Nr. II: Korupcijos prevencija, skaidrumo skatinimas

3. Viešinti informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pajamas, išlaidas elektroninėje erdvėje

Įsipareigojimo tekstas:

Tikslas – sukurti ir įdiegti metodines ir IRT priemones, skirtas viešinti elektroninėje erdvėje informaciją apie VSS pajamas, išlaidas, kitus finansinius duomenis ir elektroninės paieškos bei analizės įrankius, skirtus surasti ir analizuoti piliečiams, nevyriausybinėms organizacijoms ir kitiems suinteresuotiems asmenims aktualią informaciją, kuri padės geriau suprasti viešųjų institucijų finansinę veiklą ir valstybės finansinių išteklių panaudojimą.

Etapai:

3.1. Sukurti teisinę bazę, kuri sudarys sąlygas skelbti visuomenei elektroninėmis priemonėmis duomenis ir informaciją apie valstybės ir savivaldybių įstaigų pajamas ir išlaidas, lėšų gavėjus.

3.2. Sukurta ir įdiegta informacinė Sistema, skirta informacijai apie valstybės ir savivaldybių įstaigų pajamas, pajamų šaltinius ir lėšų gavėjus viešinti.

Atsakinga institucija: Finansų ministerija

Padedanti institucija (-os): Informacinės visuomenės ir plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Savivaldybių asociacija

Pradžia: 2016 m. liepos 1 d.

Pabaiga: 2018 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis		Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas
3. Bendrai		✓			✓			✓		✓			Taip		✓		

Kontekstas ir tikslai

Lietuvos gyventojams trūksta informacijos apie savivaldybių finansus. Transparency International Lietuvos skyriaus užsakytu atlikta gyventojų apklausa rodo, kad 51% respondentų neužtenka informacijos apie savivaldybių atsakomybes ir veiklas, o 28% norėtų gauti suprantamesnę informacijos apie savivaldybių pajamas ir išlaidas.¹ Šiuo

įsipareigojimu siekiama spręsti būtent finansinės informacijos trūkumą sukuriant reguliariai atnaujinamą platformą apie nacionalinių ir vietos institucijų biudžetus.

Pasak Finansų ministerijos Valstybės išdo departamento direktoriaus pavaduotojos Rasos Kavolytės, tokios platformos poreikis akivaizdus, nes gyventojams reikia paprastai suprantamos informacijos apie valstybės finansus.² Transparency International Lietuvos skyriaus atstovas Paulius Murauskas sutinka, kad šiuo metu trūksta tikslinės informacijos apie savivaldybių ir kitų vietos institucijų pajamas bei išlaidas, tačiau priduria, kad duomenų atvėrimas gali būti sėkmingas tik tada, kai tai daroma aiškiai ir pagrįstai, suprantant gyventojų ar kitų grupių poreikius.³ Šiuo metu, kai įsipareigojimas dar tik pradėtas įgyvendinti, nėra aišku, kokie konkrečiai duomenys bus atverti bei kaip dažnai atnaujinami. Dėl šios priežasties įsipareigojimo tikslumas įvertintas kaip „mažas“. Veiksmų plane nurodyta, kad įsipareigojimu siekiama sumažinti korupcijos rizikas, tačiau nesukonkretinama, kurią su korupcija susijusią problemą ketinama spręsti. Potencialus įsipareigojimo poveikis priklauso nuo atveriamų duomenų, tad šiame etape vertintoja įsipareigojimo poveikį įvertino kaip „mažą“. Paiškėjus, kokią informaciją ir duomenis Finansų ministerija atvers, šis įvertinimas gali keistis.

Užbaigimas

2017 m. birželio 15 d. Finansų ministerija pasirašė sutartį su Europos Socialinio Fondo (ESFA) agentūra, kuri skyrė 580 000 EUR finansavimą informacinei sistemai ir metodinėms priemonėms, kaip aiškiai ir paprastai atskleisti finansinę informaciją, sukurti.⁴ Patvirtinus biudžetą Finansų ministerija paskelbė šaukimą šioms paslaugoms teikti ir atrinko bendrovę Ernst & Young Baltic. Jų paskirtis – identifikuoti, kuriuos finansinius duomenis reikėtų atverti, koks šių duomenų poreikis, sukurti technines specifikacijas interneto platformai bei parengti metodologiją kaštų ir naudos analizei.⁵

Finansų ministerija, siekdama suprasti, kokie duomenys reikalingi interesų grupėms, rengė susitikimą, tačiau į jį pakvietė tik tris NVO. Rasa Kavolytė sutinka, kad renginio komunikacija nebuvo pakankama ir neleido įtraukti daugiau interesų grupių.⁶

Veiksmų plane numatyta, kad įsipareigojimas turėtų būti įvykdytas iki 2018 m. gruodžio 31 d. Kadangi nėra skelbiama apie tarpinius rezultatus ir kada jie turėtų būti pasiekti, NPM tyrėja negali įvertinti, ar veiklos vyksta laiku.

Kiti žingsniai

Vertinimo laikotarpiu dar nebuvo aišku, kiek detalai bus galima susipažinti su nacionalinės ir vietos valdžios finansais. Pavyzdžiui, pagal dabartinį įsipareigojimo tekstą galima atskleisti, kiek ir ką kiekviena savivaldybė remia, tačiau galima ir nurodyti bendrus finansavimo šaltinius. Dėl šios priežasties siūloma siaurinti ir tikslinti įsipareigojimą aiškiai nurodant, kokį tikslą siekiama pasiekti ir kokią informaciją ar duomenis atverti, kad šis tikslas būtų pasiektas.

¹ Gyventojų apklausa apie savivaldybių atvirumą, Transparency International Lietuvos skyrius, 2014, <http://www.transparency.lt/tils-tyrimai-ir-analizes/>

² Rasa Kavolytė, Finansų ministerija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 18 d.

³ Paulius Murauskas, Transparency International Lietuvos skyrius, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 27 d.

⁴ ES investicijos Lietuvoje, Paraiškos ir projektai, projekto Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01 patvirtinimas, <https://qoo.gl/TBcm6d>

⁵ Sutartis su bendrove Ernst&Young Baltic, Nr. 14P-61, 2017 m. rugpjūčio 16 d., atsiųsta NPM tyrėjai 2017 m. rugsėjo 21 d..

⁶ Rasa Kavolytė, Finansų ministerija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 18 d.

4. Sukurti ir transliuoti socialinę reklamą, kurios tikslinė tema - korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje

Įsipareigojimo tekstas:

Bus sukurta socialinė reklama, skirta korupcijos prevencijai sveikatos priežiūros sistemoje, kuri bus transliuojama kasmet iki 2019 m. gruodžio 31 d. Siekiant kryptingai taikyti antikorpucines priemones, bus kuriama antikorpucinės socialinės reklamos (korupcijos prevencija sveikatos priežiūros sistemoje) vykdymo strategija. Bus parengtas priemonių planas: suformuoti antikorpucinės reklamos tikslai ir uždaviniai, numatyti konkretūs subjektai, atsakingi už antikorpucinės informacijos rengimą ir pateikimą jos skleidėjams, transliavimo intensyvumas ir informacijos rengimo bei sklaidos biudžetas. Socialinės antikorpucinės reklamos vykdymo Sistema (strategija) yra būtina siekiant, kad informacinės ir švietimo kampanijos būtų skleidžiamos sistemiškai ir apimtų kelias visuomenės informavimo priemones, siekiant didesnio teikiamos informacijos pasiekiamumo. Bus parengtas audiovizualinių priemonių paketas.

Etapai:

4.1. Sukurtas audiovizualinių priemonių paketas, skirtas korupcijos prevencijai sveikatos priežiūros sistemoje

Atsakinga institucija: Sveikatos apsaugos ministerija

Padedanti institucija (-os): Specialiųjų tyrimų tarnyba

Pradžia: 2016 m. sausio 1 d.

Pabaiga: 2016 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis		Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas
4. Bendrai		✓			Neaiškus					✓			Ne	✓			

Kontekstas ir tikslai

Remiantis Lietuvos korupcijos žemėlapiu duomenimis, sveikatos apsauga Lietuvoje yra viena korumpuočiausių sričių. Kas penktas šalies gyventojas prisipažįsta per pastaruosius metus davęs kyšį medicams siekdamas geresnės paslaugos.¹² Lyginant su kitomis ES valstybėmis, Lietuvoje ir Rumunijoje gyventojai labiausiai linkę mokėti kyšius sveikatos apsaugoje.³ Viešieji pirkimai sveikatos apsaugoje taip pat rizikingi, ypač dėl žinių asimetrijos ir šešėlinio lobizmo. Remiantis Viešųjų pirkimų tarnybos duomenimis, 16% visų pirkimų vyksta sveikatos priežiūroje.⁴ 2016 m.

Vyriausybė pripažino šią problemą ir savo programoje numatė sumažinti kyšininkavimą sveikatos sektoriuje daugiau kaip perpus: nuo 24% iki 10% 2020 m.⁵

Siekiant sumažinti korupcijos problemą sveikatos apsaugos sistemoje, Sveikatos apsaugos ministerija užsibrėžė tikslą sukurti socialines antikorupcines reklamas gyventojams. Šis įsipareigojimas į AVP veiksmų planą perkeltas iš NKKP. Deja, veiksmų plane nenurodoma, kokią konkrečiai informaciją ketinama transliuoti, kaip ji bus transliuojama ar platinama, tad įsipareigojimo tikslumas žymimas kaip „mažas”. Be to, turint omenyje korupcijos problemos mastą, vargu ar galima tikėtis ją išspręsti, kaip rašoma veiksmų plane, kuriant socialines reklamas. Dėl šios priežasties įsipareigojimo poveikis įvertintas kaip „mažas”. Martynas Gedminas iš Jaunųjų gydytojų asociacijos pastebi, kad socialinė reklama gali prisidėti prie pacientų nuostatų formavimo, tačiau Sveikatos ministerija turėtų bendradarbiauti su gydytojais ir slaugytojais, kurie siųstų viešą žinutę, kad kyšiai jų gydymo įstaigose netoleruojami.⁶

Užbaigimas

Sveikatos apsaugos ministerija vertinimo laikotarpiu dar nebuvo pradėjusi įgyvendinti šio įsipareigojimo. Sveikatos apsaugos ministro padėjėja Nadežda Buinickienė informavo NPM tyrėją, kad ministerijoje šiuo metu rengiama paraiška ESFA finansavimui gauti.⁷ Paraiškų teikimo terminas – 2017 m. lapkričio 15 d.⁸

Vertinimo laikotarpiu (2017 m. rugsėjo mėn.) ši paraiška nebuvo pabaigta ir jokios konkrečios įsipareigojimo veiklos nebuvo patvirtintos.

Kiti žingsniai

Šis įsipareigojimas yra viena iš numatytų antikorupcinių priemonių, kurių ketinama imtis mažinant korupciją sveikatos apsaugos sistemoje. Nors numatytos veiklos gali būti svarbios jas derinant su kitomis priemonėmis, šis įsipareigojimas, kaip jis yra aprašytas dabartiniame veiksmų plane, neatitinka AVP vertybių ir rekomenduojama kitame veiksmų plane jo netęsti.

¹ Lietuvos korupcijos žemėlapis, Specialiųjų tyrimų tarnyba, 2016, <https://goo.gl/974GZG>.

² Specialusis korupcijos Eurobarometras, Europos Komisija, 2014, <https://goo.gl/bJ99ZF>.

³ Specialusis korupcijos Eurobarometras, Europos Komisija, 2014, <https://goo.gl/bJ99ZF>.

⁴ Viešųjų pirkimų analizė sveikatos apsaugoje, Viešųjų pirkimų tarnyba, 2015, <https://goo.gl/MVXkUq>.

⁵ Vyriausybės programos veiksmų planas, Nr. 167, 2017, <https://goo.gl/A8ACwM>.

⁶ Martynas Gedminas, Jaunųjų gydytojų asociacija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 25 d.

⁷ Nadežda Buinickienė, Sveikatos apsaugos ministerija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 19 d.

⁸ Oficialus kvietimas Sveikatos apsaugos ministerijai teikti paraišką Europos socialinio fondo agentūrai, Nr. 00621, kvietimo kopiją NPM tyrėja turi.

5. Sukurti teises, organizacines ir technines priemones, kad būtų galima patogiu būdu gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose, aukas politinės kampanijos dalyviams

Įsipareigojimo tekstas:

Bus sukurta ir įdiegta sistema, per kurią bus galima gauti išsamią informaciją apie rinkimus ir balsavimo tvarką, savo dalyvavimą rinkimuose ir auką politinės kampanijos dalyviui.

Atsakinga institucija: Vyriausioji rinkimų komisija

Padedanti institucija (-os): Teisingumo ministerija

Pradžia: Nenurodyta

Pabaiga: Nenurodyta

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis		Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas
5. Bendrai		✓			✓			✓		✓			Ne		✓		

Kontekstas ir tikslai

Vyriausioji rinkimų komisija (VRK) vykdo ir organizuoja Seimo, Prezidento, savivaldybių tarybų rinkimus bei referendumus, taip pat kontroliuoja politinių partijų ir politinių organizacijų, politinių kampanijų finansavimą. Nors ESBO Demokratiškos institucijų ir žmogaus teisių biuras (ODIHR) Lietuvoje vykstančius rinkimus apibūdina kaip skaidrius, taip pat pripažįsta, kad „nepiniginė parama partijoms išlieka vienu iš pagrindinių iššūkių politinių kampanijų finansavime”.¹ Finansines ataskaitas ir politinių kampanijų auditus VRK savo svetainėje paskelbia per 100 dienų nuo rinkimų rezultatų paskelbimo. Visgi, VRK Mokymų ir komunikacijos skyriaus vedėjos Kristinos Ivanauskaitės-Pettinari, šią informaciją svetainėje sunku surasti, ji pateikiama nepatogiai.²

Įsipareigojimu siekiama patogiai viešinti informaciją apie rinkimus, leisti gyventojams lengvai sužinoti apie jų pačių suteiktas aukas politinių kampanijų dalyviams. Tačiau veiksmų plane nepatikslinkama, ką konkrečiai reiškia „sukurti teises, organizacines ir technines priemones“, neatskleidžiama, kokia būtent informacija taps patogiau prieinama. Tad įsipareigojimo tikslumas įvertintas kaip „mažas“, dėl jo neapibrėžtumo potencialus poveikis taip pat pažymėtas kaip „mažas“.

Užbaigimas

VRK vadovė Laura Matjošaitytė 2017 m. gegužės 15 d. pasirašė rinkimų duomenų atvėrimo koncepciją, kurioje pirmą kartą apibrėžė, ką reiškia „detalus duomenys apie rinkimus“.³ VRK rėmėsi savo patirtimi nusprendžiant, kokių duomenų, susijusių su rinkimais, poreikis Lietuvoje didžiausias. Pasak Kristinos Ivanauskaitės-Pettinari, po rinkimų ar su jais susijusių politinių skandalų aktyvūs piliečiai ir žurnalistai teiraujasi duomenų apie partijoms ar politikams suteiktas dotacijas, tad iš šių užklausų VRK darbuotojai patys, nesikonsultuodami su platesniu ratu suinteresuotų grupių, nusprendė, kokios informacijos labiausiai trūksta. Nors VRK viduje darbuotojai šį poreikį, kaip teigiama, žino, jokios susistemintos informacijos apie gyventojų užklausas ir dominančius klausimus nėra.⁴

VRK taip pat siekia sukurti sistemą, kurioje kiekvienas gyventojams galėtų pažiūrėti, kiek kokiam politinėms kampanijos dalyviui jis yra paaukojęs. Šiai sistemai sukurti VRK tikisi gauti lėšų ir ESFA. Vertinimo laikotarpiu (2017 m. rugsėjį) VRK pagal ESFA komentarus taisė savo paraišką.

Numatyta, kad finansavimas būtų skirtas 30 mėn. Kadangi paraiška dar nepatvirtinta, neaišku, kada prasidėtų darbai. Visgi akivaizdu, kad iki 2018 m. pabaigos šis įsipareigojimas nebus įgyvendintas.

Kiti žingsniai

Šis įsipareigojimas perkeltas iš NKKP 2015–2025 metams. Joje nurodomos opiausios su korupcija susijusios problemos ir priemonės, kuriomis bus siekiama jas sumažinti bei atsakingos institucijos. Programoje nurodyta, kad VRK šį įsipareigojimą turi įgyvendinti iki 2019 m., tad VRK savo veiksmus koordinuoja atsižvelgdama į šį terminą, o ne AVP veiksmų plane numatytas datas. NPM tyrėja šio įsipareigojimo į kitą AVP veiksmų planą rekomenduoja neperkelti.

¹ OSCE/ODIHR Lietuvos rinkimų vertinimas, Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuras, <http://www.osce.org/odihr/elections/98586?download=true>, 2012.

² Kristina Ivanauskaitė-Pettinari, Vyriausioji rinkimų komisija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 20 d.

³ Duomenų apie rinkimus atvėrimo koncepcija, Nr. J1-14 (1.3), 2017 m. gegužės 15 d. (viešai neprieinama, NPM tyrėja gavo kopiją)

⁴ Kristina Ivanauskaitė-Pettinari, Vyriausioji rinkimų komisija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 20 d.

Kryptis III: Piliečių dalyvavimo ir įsitraukimo į viešuosius valstybės reikalus didinimas

6. Sukurti konsultavimosi su visuomene mechanizmą

Įsipareigojimo tekstas:

Įsipareigojimas sukurti konsultavimosi su visuomene mechanizmą siejamas su tikslu reglamentuoti viešųjų konsultacijų vykdymo procedūrą ir parengus metodinius dokumentus formuoti bendrą konsultavimosi praktiką tarp institucijų. Pagrindinis tikslas paskatinti visuomenę aktyviau dalyvauti viešojo valdymo procesuose.

Etapai:

6.1. Bus parengta viešųjų konsultacijų metodika, į kurią atsižvelgiant bus formuojama bendra viešųjų konsultacijų praktika ir visuomenė skatinama aktyviau dalyvauti valdyme;

6.2. Gairės padės institucijoms pasirinkti optimalų konsultavimosi būdą ir per konkrečius pavyzdžius formuoti bendrą viešųjų konsultacijų praktiką;

6.3. Parengtas (sukurtas) elektroninis leidinys ir informacinis vaizdo klipas įvairiais komunikavimo kanalais bus pristatomas (viešinamas) institucijoms ir visuomenei, taip skatinant institucijas naudotis sukurtais metodiniais dokumentais, o visuomenę – dalyvauti konsultacijose;

6.4. Siekiant įvertinti, kokį poveikį ir kam daro taikomos atitinkamos visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo procesuose priemonės, bus parengta ir praktiškai išbandyta visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo procesuose stebėsenos metodika. Šioje metodikoje bus pateikiamos rekomendacijos, kaip vykdyti viešųjų konsultacijų ir kitų visuomenės dalyvavimo viešajame valdyme priemonių taikymo rezultatų stebėseną, vertinimą ir jų viešinimą;

6.5. Remiantis metodikos nuostatomis, bus periodiškai stebimas ir vertinamas visuomenės dalyvavimo viešojo valdymo procesuose veiksmingumas.

Atsakinga institucija: Vyriausybės kanceliarija

Padedanti institucija (-os): Vidaus reikalų ministerija

Pradžia: 2016 m. gruodžio 31 d.

Pabaiga: 2018 m. birželio 30 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis		Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas

Kontekstas ir tikslai

Kaip minėta aprašant trečiąjį Lietuvos įsipareigojimą, gyventojų dalyvavimas priimant sprendimus valstybėje yra žemas. Šiuo įsipareigojimu siekiama paskatinti gyventojus įsitraukti (1) sukuriant viešųjų konsultacijų metodologiją, (2) sukuriant gaires šios metodologijos taikymui, (3) viešinant vaizdo klipą apie metodologijos naudojimą, (4) kuriant metodologiją viešųjų konsultacijų stebėsenai ir vertinimui bei (5) reguliariai stebint ir vertinant gyventojų įsitraukimą pagal sukurtos metodologijos taikymą.

Interviu metu apklausti NVO ir viešojo sektoriaus atstovai sutiko, kad gyventojai pasyviai dalyvauja viešajame valdyme, o institucijoms neretai trūksta žinių ir įgūdžių gyventojams įtraukti. Pasak Vyriausybės kanceliarijos Asmenų aptarnavimo skyriaus vedėjos Gitanos Jurjonienės, didžiausią postūmį šiam įsipareigojimui davė Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), kurios narystės Lietuva siekia. EBPO savo vertinimuose nurodė, kad šalyje trūksta gyventojų dalyvavimo priimant sprendimus.¹ Lietuvos jaunimo organizacijos tarybos vadovas Mantas Zakarka pritaria, kad svarbu sukurti viešųjų konsultacijų metodiką, nes šiuo metu viešasis sektorius dažnai nežino, kaip tokios konsultacijos turėtų vykti.² Pilietinės visuomenės instituto vadovė leva Petronytė pastebi, kad gairės yra reikalingos, tačiau vien metodologijos ir gairių neužtenka sprendžiant menko gyventojų įsitraukimo problemą.³

Nors bendras įsipareigojimo tikslas aiškus, nėra tiksliai apibrėžta, kurios institucijos šią metodologiją taikys, bei kaip tikslo institucijų rato neapsibrėžusi Vyriausybės kanceliarija vertins savo metodologijos sėkmę. Pavyzdžiui, nurodoma, kad sukūrus metodiką ją taikys „Vyriausybei atskaitingos institucijos ir įstaigos“, rekomenduosiančios ją ir „savivaldybių institucijoms ir įstaigoms“. Tuo metu vaizdo klipo sukūrimas – konkretus rezultatas, tad bendras šio įsipareigojimo tikslumas žymimas kaip „vidutinis“. Metodologijos taikymo gairių sukūrimas vertinamas kaip pozityvus žingsnis siekiant užsibrėžto tikslo, tačiau šiuo metu tikslas („paskatinti visuomenę aktyviau dalyvauti“) yra per platus numatytoms veikloms. Dėl šios priežasties įgyvendinus jas būtų galima tikėtis tik nedidelio potencialaus poveikio. Be to, siekiant tokio plataus tikslo („aktyvesnio visos visuomenės įsitraukimo“) tampa sudėtinga pamatuoti įvykdytų veiklų sėkmę bei suprasti, kiek jos realiai prisidėjo prie galimo pokyčio.

Svarbu paminėti, kad Vyriausybės kanceliarija teigia pasiekianti daugiau nei užsibrėžta veiksmų plane. Nors nenurodyta, Vyriausybės kanceliarija, prieš patvirtinant metodologiją, išbandys ją dalyje institucijų ir konsultuos viešojo sektoriaus atstovus dėl praktinio taikymo.⁴

Užbaigimas

2016 m. lapkričio 21 d. Vyriausybės kanceliarija pasirašė sutartį su įmone „Civitta“, kuri turėjo parengti metodologiją, išbandyti ją bei apmokyti viešojo sektoriaus darbuotojus taikyti praktikoje.⁵

Vertinimo laikotarpiu (2017 m. rugsėjo mėn.) Vyriausybės kanceliarija jau turėjo metodologijos juodraščių rengėtaikymo gaires. Kanceliarijos darbuotojai NPM tyrėjai atsiuntė septynių institucijų, kuriose buvo planuojama išbandyti konsultacijų modelį, sąrašą. Jame buvo: Sveikatos apsaugos, Vidaus reikalų, Energetikos, Švietimo ir

mokslo, Teisingumo bei Ūkio ministerijos, taip pat – Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA). Po bandomųjų konsultacijų Vyriausybės kanceliarija ketino atnaujinti ir taisyti metodologiją.⁶

Kiekvienoje iš šių institucijų buvo numatyta išbandyti skirtingus konsultacijų būdus. Pavyzdžiui, Sveikatos apsaugos ministerijoje ketinta surengti apklausą internetu, o Vidaus reikalų ministerijoje organizuoti fokusuotą grupinę diskusiją. Nors uždaros konsultacijos, kuriose ne visi norintys gali dalyvauti, nėra rekomenduojamos AVP, Vyriausybės kanceliarija teigia, kad tai – skirtingi viešųjų konsultacijų metodai.

Veiksmų plane nurodyta, kad įsipareigojimas bus įgyvendintas iki 2018 m. birželio 30 d. Kadangi nėra skelbiama apie tarpinius rezultatus ir kada jie turėtų būti pasiekti, NPM tyrėja negali įvertinti, ar veiklos vyksta laiku.

Kiti žingsniai

Įsipareigojimas svarbus skatinant aktyvesnį gyventojų dalyvavimą valstybės valdyme, tačiau rekomenduojama susiaurinti šiuo metu nustatytą tikslą, nes tikėtina, jog numatytomis veiklomis tokio masto problemos nebus galima išspręsti.

Be to, rengiant viešąsias konsultacijas, rekomenduojama derinti skirtingus gyventojų įtraukimo būdus, tačiau nevaržyti jų galimybių įsitraukti. Nors Vyriausybės kanceliarija vadovaujasi EBPO gairėmis, šiuo metu taikomas viešųjų konsultacijų apibrėžimas yra siauras. Jis nebūtinai suteikia pakankamai laiko susipažinti su konsultacijos tikslu ir jai pasiruošti, ar leidžia visoms suinteresuotoms pusėms pateikti savo įžvalgas.⁷

¹ Gitana Jurjonienė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugpjūčio 3 d.

² Mantas Zakarka, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugpjūčio 4 d.

³ Ieva Petronytė, Pilietinės visuomenės institutas, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugpjūčio 4 d.

⁴ Gitana Jurjonienė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugpjūčio 3 d.

⁵ Centrinis viešųjų pirkimų portalas, sutartis su UAB Civitta, <https://qoo.gl/Hj1X1J>.

⁶ Gitana Jurjonienė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugpjūčio 3 d. Dokumentų juodračius NPM tyrėja gavo.

⁷ AVP dalyvavimo ir bendradarbiavimo standartai, <https://www.opengovpartnership.org/ogp-participation-co-creation-standards>.

7. Ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą valstybės tarnyboje diegiant atviros Vyriausybės partnerystės vertybes

Įsipareigojimo tekstas:

Svarbu, kad valstybės tarnautojai ir darbuotojai, kurie savo kasdienėje veikloje susiduria su piliečiais, gerai suprastų atviro viešojo valdymo prasmę ir metodus, tinkamai taikytų atviro viešojo valdymo principus savo kasdieniauose darbuose. Būtina, kad valstybės ir savivaldybių institucijos kartu su pilietine visuomene turėtų organizuoto bendradarbiavimo platformą, kuri padėtų perprasti atviro viešojo valdymo prasmę ir metodus, taip pat sudarytų prielaidas valdžios institucijoms ir pilietinės visuomenės atstovams bendradarbiauti kasdieninėje veikloje.

Etapai:

7.1. Surengtos konferencijos ir seminarai kartu su pilietine visuomene;

7.2. Suorganizuoti mokymai valstybės tarnautojams.

Atsakinga institucija: Vyriausybės kanceliarija

Padedanti institucija (-os): Ministerijų ir joms pavaldžių įstaigų atstovai, savivaldybių administracija atstovai

Pradžia: 2016 m. gruodžio 31 d.

Pabaiga: 2018 m. birželio 30 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis		Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas
7. Bendrai		✓				✓				✓			Taip		✓		

Kontekstas ir tikslai

Įsipareigojimu siekiama ugdyti viešojo valdymo kultūrą Lietuvos viešajame sektoriuje ir sukurti pilietinės visuomenės bei valstybės tarnautojų ir darbuotojų bendradarbiavimo forumą. Tai, kad Lietuvoje trūksta atviro viešojo sektoriaus, pabrėžė ir EBPO, tuo pačiu pripažinusi, kad šalyje vyksta ir teigiamų permainų šia linkme. Pavyzdžiui, 2015 m. EBPO Lietuvai skirtoje ataskaitoje siūloma skleisti atvirojo valdymo principus ir skatinti glaudesnę bendradarbiavimą su pilietine visuomene.¹ Tuo metu 2016 m. Vidaus reikalų ministerijos užsakymu atlikta vietos valdžios atstovų apklausa rodo, kad nei savivaldybių tarybų nariai, nei seniūnai nemano, kad šiuo metu gyventojai gali iš tiesų daryti įtakos sprendimų priėmimui. Su

tu, kad gyventojai turi tokių galimybių, sutinka tik 34% savivaldybių tarybų narių bei 28% seniūnų.² Pasak Vyriausybės kanceliarijos atstovės Gitanos Jurjonienės, šis įsipareigojimas į veiksmų planą įtrauktas atsižvelgiant į EBPO rekomendacijas kurti viešojo valdymo kultūrą šalyje.³

Įsipareigojimo tekstas suformuluotas netiksliai bei yra orientas į procesą („ugdyti atviro viešojo valdymo kultūrą“), o ne į rezultatą. Vyriausybės kanceliarija tikisi suorganizuoti konferencijų ir seminarų su pilietine visuomene bei mokymų valstybės tarnautojams, tačiau nepatikslinama, kokie tie seminarai ir renginiai bus. Dėl šios priežasties įsipareigojimo tikslumas pažymėtas kaip „mažas“. Numatytų veiklų sėkmę ketinama vertinti pagal renginių dalyvių skaičių.⁴ Organizuojamų konferencijų nauda ir poveikis dalyviams – diskutuotinas. Šį klausimą kelia ir 2016 m. atlikta studija, parodanti, kad viešajame sektoriuje paprastai nesiekama suprasti įvykusių konferencijų realios naudos dalyviams ir kiek jos prisideda prie iškeltų tikslų pasiekimo.⁵ Turint omenyje problemos mastą, tikėtina, kad konferencijos ir seminarai, kurie nurodomi kaip pagrindiniai laukiami rezultatai, neturės didelio poveikio.

Užbaigimas

Rašymo laikotarpiu šio įsipareigojimo įgyvendinimas buvo neseniai prasidėjęs.

Savęs įvertinimo ataskaitoje nurodoma, kad 2017 m. Vyriausybės kanceliarija jau suorganizavo vieną apskritojo stalo diskusiją apie atviros valdžios būklę Lietuvoje.⁶ NPM tyrėja gavo šio renginio dalyvių sąrašą, jame buvo užsiregistravę 20 asmenų iš AVP darbo grupės bei už įsipareigojimus atsakingų institucijų.⁷ Kaip nurodė Vyriausybės kanceliarijos atstovė leva Česnulaitytė, renginio dalyviai aptarė veiksmų planą ir iki tol pasiektus rezultatus.⁸

Kiti žingsniai

Šis įsipareigojimas atsižvelgia į ankstesnes NPM rekomendacijas ir EBPO siūlymus Lietuvai. Kaip pabrėžta antrojo AVP veiksmų plano įvertinime, Lietuvoje trūksta atviro viešojo sektoriaus, todėl reikėtų „užtikrinti, kad visi darbuotojai suprastų kertines AVP vertybes ir tikslus“.⁹ Visgi jei Vyriausybės kanceliarija siekia iš esmės pakeisti viešojo sektoriaus darbuotojų požiūrį į atvirą valdymą ir pilečių įtraukimą, rekomenduojama pirmiausia pasirinkti kelias institucijas, jose išbandyti, kiek paveikūs ir tikslingi yra mokymai, įvertinti jų sėkmę ir svarstyti galimybę taikyti pažangesnes priemones nei apskritojo stalo diskusijos.

¹ „Lietuva: skatinant atvirą ir įtraukiantį sprendimų priėmimą“, Skyrius „Įvertinimas ir rekomendacijos“, 19 psl., EBPO Viešojo valdymo peržiūra, 2015, <https://qoo.gl/2cqac2>.

² Gyventojų dalyvavimas priimančiam sprendimui savivaldoje, reprezentatyvi apklausa, Vidaus reikalų ministerija, 2016.

³ Gitana Jurjonienė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugpjūčio 3 d.

⁴ Gitana Jurjonienė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugpjūčio 3 d.

⁵ „Viešojo sektoriaus renginių naudos ir rezultatų matavimo efektyvinimas, siekiant didinti šalies ūkio konkurencingumą“, situacijos analizė, Greta Juodokaitė, leva Česnulaitytė, 2016, <https://qoo.gl/xL23cD>.

⁶ Lietuvos tarpinio etapo įsivertinimas 2016–2018, <https://www.opengovpartnership.org/documents/lithuania-mid-term-self-assessment-2016-2018>.

⁷ Sąrašą NPM tyrėja gavo el. paštu 2017 m. rugsėjo 28 d.

⁸ leva Česnulaitytė, Vyriausybės kanceliarija, 2017 m. rugsėjo 27-28 d.

⁹ Lietuvos AVP tarpinė ataskaita 2014–2015,

https://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Lithuania14-15_final_Enq_0.pdf, 54 psl.

8. Sukurti NVO duomenų bazę

Įsipareigojimo tekstas:

Bendros NVO duomenų bazės (įskaitant duomenis apie potencialius pareiškėjus, siekiančius gauti valstybės finansavimą ir atsiskaitančius už gautas lėšas) tikslas – sukurti išskirtinę duomenų sistemą, kuri teiktų standartizuotą informaciją apie Lietuvos nevyriausybinių sektorių ir jo dalyvavimą įgyvendinant viešąsias valstybės/savivaldybių institucijų konkurso būdu finansuojamas programas. Ši duomenų bazė sudarytų sąlygas sukurti konsoliduotos informacijos rinkimo ir sklaidos priemonę Lietuvos statistikos departamentui, nevyriausybinių ektoriaus ir valstybinių institucijų atstovams, akademinėi bendruomenei ir visai visuomenei.

Atsakinga institucija: Teisingumo ministerija

Padedanti institucija (-os): VĮ „Registų centras“, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, NVO taryba, Nacionalinė NVO koalicija

Pradžia: 2016 m. rugsėjo 30 d.

Pabaiga: 2017 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis	Ne	Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas
8. Bendrai			✓		✓			✓			✓		Ne		✓		

Kontekstas ir tikslai

Duomenys apie NVO šiuo metu centralizuotai kaupiami VĮ „Registų centras“, kuriai NVO, kaip ir kiti juridiniai asmenys, teikia duomenis apie savo struktūrą, kontaktus, veiklas, finansus.¹ Ši pareiga numatyta teisės aktais, tačiau viešai duomenys nėra prieinami, tik už mokestį. Vienintelis šaltinis, kuriame galima gauti naujausią informaciją apie šalyje veikiančias NVO, yra savanoriškas NVO registras „NVOatlasas.lt“. Jame užsiregistravo daugiau nei 2 tūkst. organizacijų, kurios skelbia apie savo veiklas, komandą, finansavimo šaltinius.² Tačiau „NVO atlasas“ yra privati iniciatyva, kurią pradėjo Transparency International Lietuvos skyrius ir joje registruojasi tik norinčios tai daryti organizacijos, portalas nėra oficialus valstybėje veikiantis registras.

Šiuo įsipareigojimu siekiama sukurti Lietuvoje veikiačių NVO duomenų bazę. Tai leistų geriau suprasti, kurios organizacijos yra NVO, o kurios – ne, be to, bent dalį informacijos būtų galima gauti nemokamai. Veiksmų plane nurodoma, kad NVO registre būtų kaupiama informacija apie NVO veiklas, struktūrą, darbuotojų kontaktus, metinius biudžetus. Pasak NVO tarybos narės Marijos Šaraitės, šiuo metu vienas

didžiausių iššūkių yra suprasti, kaip reikėtų apibrėžti NVO, kad šio tipo organizacijas būtų galima atskirti nuo, pavyzdžiui, socialinio verslo.³

Įsipareigojimas aiškiai numato, kokia informacija apie NVO būtų vieša (pavyzdžiui – kontaktai, veiklų aprašymai, darbuotojai), o kokia – ne (NVO finansai, registracijos dokumentai, įstatai). Dėl šios priežasties įsipareigojimo tikslumas įvertintas kaip „aukštas“. Visgi praktikoje, panašu, šis klausimas dar yra svarstomas NVO taryboje, kur diskutuojama, ką reikėtų atverti visuomenei, o ką palikti tik viešojo sektoriaus darbuotojams. Jei NVO registras bus sukurtas, visuomenei Lietuvoje pirmą kartą būtų atverti VI „Registrų centras“ duomenys, tad įsipareigojimas galėtų turėti vidutinį poveikį informacijos prieinamumui. Esminio poveikio nebūtų, nes pagal veiksmų plane numatytas veiklas finansinė ir kita svarbi informacija nebūtų skelbiama viešai. Tuo metu viešasis sektorius turėtų visapusišką priėjimą prie NVO duomenų, kai organizacijos teiktų paraiškas finansavimui gauti. Iki šiol jos kiekvieną kartą turėdavo teikti savo dokumentus, tokius kaip įstatai, registracijos pažymėjimas, metinės finansinės ataskaitos viešojo sektoriaus institucijoms. Tai NVO sektorių padarytų skaidresnį ir palengvintą administracinę našą tiek paraiškoms teikiančioms NVO, tiek pačioms institucijoms.

Užbaigimas

Įsipareigojimo įgyvendinimas vėluoja. Veiksmų plane numatyta NVO registrą sukurti iki 2017 m. gruodžio 31 d., tačiau 2017 m. rugsėjį dar nebuvo patvirtinta, koks jis turėtų būti ir kokia informacija bus viešai atskleidžiama. Vyriausybės kanceliarijos savęs įvertinimo ataskaitoje pažymėta, kad darbai įpusėti, bet sutinka, kad būklė būtų pakeista į „pradėti“.⁴ Vyriausybės kanceliarijos atstovė Gitana Jurjonienė teigia, kad jie abejojo dėl šio įsipareigojimo pažangos ir konsultavosi su darbo grupės nariais.⁵

NVO taryba siekia pateikti siūlymą, kaip NVO registras turėtų veikti, kokia informacija apie NVO turėtų būti vieša, tačiau nesutaria su Teisingumo ministerija, kuriai priskirtas šis įsipareigojimas. Pasak Marijos Šaraitės, Teisingumo ministerijos atstovas priklauso NVO tarybai, tačiau nesutinka su NVO registro koncepcija.⁶ Tuo metu Teisingumo ministerijos atstovė Jolita Šlikienė teigia, kad nėra bendro sutarimo ir vizijos, kaip šis NVO registras turėtų veikti ir kas jame būtų, tad šiame etape įsipareigojimas turėtų būti priskirtas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, o ne Teisingumo.⁷ Tokį pasiūlymą Teisingumo ministerija pasiūlė ir oficialiai nusiųsdama kreipimąsi į Vyriausybės kanceliariją 2017 m. liepos 9 d.⁸ Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro (NIPC) vadovas ir NVO tarybos narys Martinas Žaltauskas priduria, kad įsipareigojimas vis dar yra „šnekėjimo studijoje“ ir mano, kad jo nepalaiko nei Teisingumo ministerija, nei VI „Registrų centras“.⁹

2017 m. rugsėjį Jaunųjų profesionalų programos „Kurk Lietuvai“ dalyviai, konsultuojantys viešojo sektoriaus institucijas jų kompetencijų klausimais, ėmėsi iniciatyvos ir siekia įgyvendinti šį įsipareigojimą.¹⁰ Pasak „Kurk Lietuvai“ dalyvės Aurelijos Olendraitės, šiuo metu stengiamasi surinkti užsienio NVO registrų pavyzdžių ir pasiūlyti Lietuvai tinkantį modelį.¹¹ Nepaisant šios iniciatyvos, už įsipareigojimą atsakingos institucijos klausimas išlieka opus.

Kiti žingsniai

NPM tyrėja rekomenduoja pirmenybę teikti NVO plėtros įstatymui ir jį taisyti. Išgryninus kriterijus organizacijoms, siekiančioms tapti NVO, būtų lengviau atsakyti į NVO taryboje keliamus klausimus, kokios organizacijos turėtų būti įtrauktos į NVO registrą.

Šis įsipareigojimas iliustruoja, kokia svarbi yra nuosekli ir aiški komunikacija tarp viešojo sektoriaus institucijų, siekiant užsibrėžtų tikslų. Šiuo metu atsakingai institucijai nenorint vadovauti įsipareigojimo įgyvendinimui ir prieštaraujant jai priskirtam vaidmeniui, tampa sudėtinga siekti tikslo, nes neaišku, kas už tai atsakingas. Rekomenduojama iš naujo svarstyti atsakomybės klausimą ir deleguoti jį Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, kad procesas galėtų vykti sklandžiau.

¹ VĮ „Registru centras“, <http://www.registrucentras.lt/>.

² Sanavoriškas NVO registras „NVO atlasas“, www.nvoatlasas.lt.

³ Marija Šaraitė, NVO taryba, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 13 d.

⁴ AVP veiksmų plano įgyvendinimo savijvertinimas, 2017 rugsėjo 11 d.

http://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/documents/files/OGP%20ataskaita_LT_galutine.pdf.

⁵ Gitana Jurjonienė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 14 d.

⁶ Marija Šaraitė, NVO taryba, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 13 d.

⁷ Jolita Šlikienė, Teisingumo ministerija, interviu su NPM tyrėja 2017 rugsėjo 22 d.

⁸ Ieva Česnulaitytė, Vyriausybės kanceliarija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 14 d.

⁹ Martinas Žaltauskas, Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras, suinteresuotų šalių susitikimas, 2017 m. rugpjūčio 1 d.

¹⁰ Programa „Kurk Lietuvai“ <http://kurklit.lt/en/apie-mus/>.

¹¹ Aurelija Olendraitė, programa „Kurk Lietuvai“, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 29 d.

9. Sukurti NVO fondą

Įsipareigojimo tekstas:

Šia priemone siekiama sukurti Nacionalinį pilietinės visuomenės fondą (NVO plėtros programą). Pilietinės visuomenės (NVO sektoriaus) stiprinimo fondas skirtas nacionalinėms ir skėtinėms organizacijoms stiprinti, siekiant veiksmingumo atstovaujant savo narių (NVO) interesams valstybės institucijose, gerinant teisinę ir mokestinę NVO aplinką, plėtojant advokacijos įgūdžius, vykdamas nuotolinę NVO sektoriaus raidos stebėseną ir valstybės institucijų vykdomos politikos vertinimą, kiek tai susiję su viešųjų paslaugų teikimu ir piliečių įtraukimu į sprendimų priėmimo procesus.

Atsakinga institucija: Vidaus reikalų ministerija

Padedanti institucija (-os): Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, NVO taryba, Nacionalinė NVO koalicija

Pradžia: 2016 m. gruodžio 31 d.

Pabaiga: 2017 m. gruodžio 31 d.

Įsipareigojimo apžvalga	Tikslumas				Ryšis su AVP vertybėmis				Potencialus poveikis				Ar laiku?	Įgyvendinimas			
	Nėra	Mažas	Vidutinis	Didelis	Informacijos prieinamumas	Gyventojų įtraukimas	Viešojo sektoriaus atskaitingumas	Tech. ir Innov. Skaidrumui ir atskaitingumui	Nėra	Mažas	Vidutinis	Transformacinis		Nepradėta	Ribotas	Esminis	Pabaigtas
9. Bendrai			✓			✓				✓			Taip		✓		

Kontekstas ir tikslai

Šiuo metu nėra duomenų, kiek Lietuvos valstybė investuoja į NVO sektorių.¹ Pagal Transparency International Lietuvos skyriaus užsakymu vykdytą NVO atstovų apklausą, 34% Lietuvos NVO mano, kad viešojo sektoriaus institucijos neturi aiškių kriterijų, pagal kuriuos atrenka ir finansuoja NVO veiklas.² Šiuo įsipareigojimu siekiama sustiprinti NVO galimybes dalyvauti sprendimų priėmimo sukuriant NVO fondą. Šis fondas finansuotų tik NVO veiklas, kuriomis būtų stiprinami jų advokacijos įgūdžiai, gebėjimai rengti teisės aktų pasiūlymus ir dalyvauti politikos formavime. Jis taip pat finansuotų NVO komunikacijos projektus tarp pačių NVO ir joms skirtus mokymus perimant viešųjų paslaugų teikimą ir viešojo sektoriaus institucijų.

Lietuvoje yra virš 2 tūkst. NVO³, jų vidutinis metinis biudžetas 3 tūkst. EUR.⁴

Dauguma NVO šalyje nedidelės, jų veikloms užtikrinti svarbi savanoriška veikla, dalis neturi savo interneto svetainių. Dėl nepakankamų išteklių ir gebėjimų, joms sudėtinga dalyvauti sprendimų priėmimo, tad tokio fondo sukūrimas svarbus NVO bendruomenei. Kaip teigia NIPC vadovas Martinas Žaltauskas, NVO fondą siekiama

sukurti jau daugiau kaip dešimtmetį. Todėl šįkart NVO norėjo pasinaudoti galimybe ir perimti iniciatyvą į savo rankas.⁵

Nors įsipareigojimas tikslus ir jam skirtas konkretus biudžetas (2 mln. EUR), nenurodoma, kurios NVO galės teikti paraiškas fondui ir kokias viešąsias paslaugas būtų svarstoma perduoti NVO. Tad įsipareigojimas įvertintas kaip vidutinio tikslumo. Jei NVO fondas būtų sukurtas, jis taptų svarbia paskata NVO. Bet poveikis priklausys nuo NVO kasmet skiriamų lėšų, kurios lems, kiek NVO instituciškai stiprės. Savo iniciatyva susibūrusi NVO darbo grupė paskaičiavo, kad 700 NVO paremti kasmet reikėtų apie 19 mln. EUR.⁶ Tai žymiai didesnė suma nei dabar numatyta veiksmų plane (2 mln. EUR). Pasak Žmogaus teisių stebėjimo instituto vadovo Tomo Kubiliaus, iniciatyva įkurti NVO fondą savalaikė ir svarbi, bet šiuo metu dėmesys nukreiptas į pernelyg siaurą NVO ratą, t.y. jis skirtas toms organizacijoms, kurios aktyviai dalyvauja viešojoje politikoje. Jo nuomone, yra kur kas daugiau organizacijų, užsiimančių kita, ne mažiau svarbia, veikla ir joms taip pat reikėtų šio finansavimo šaltinio.⁷ Dėl nepagrįstai mažo fondo biudžeto bei neaiškaus finansavimo modelio, įsipareigojimo poveikis šiuo metu vertinamas kaip „mažas“. Veiksmų plane nurodoma, kad įsipareigojimas NVO finansavimą padarytų skaidresnį, tačiau kaip, nepagrindžiama. Jei antraisiais įgyvendinimo metais šie įsipareigojimo neaiškumai būtų patikslinti, tai galėtų padidinti įsipareigojimo įvertinimą.

Užbaigimas

Įsipareigojimą planuota įgyvendinti iki 2017 m. gruodžio 31 d., o Vyriausybės kanceliarija pažangos ataskaitoje teigia, kad šio įsipareigojimo įgyvendinimas įpusėtas.⁸ Tačiau 2017 m. rugsėjį nė vienas rodiklis nebuvo pasiektas. Suinteresuotų šalių susitikime dalyviai pristatė, kad šiuo metu bendradarbiauja su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kuriai NVO darbo grupė rengia NVO fondo koncepciją.⁹ NVO teigė esančios patenkintos šia partneryste, tačiau dalis pripažino, kad visą veiklą šiuo metu atlieka tik NVO.¹⁰ Socialinės apsaugos ir darbo viceministras Eitvydas Bingelis sako, kad toks bendradarbiavimo pobūdis pasirinktas tikslingai, nes iniciatyva ir NVO fondo vizija turėtų kilti iš NVO.¹¹

Kai Socialinės apsaugos ir darbo ministerija patvirtins NVO fondo koncepciją, jai dar turės pritarti Seimas. Vertinimo laikotarpiu koncepcija nebuvo pabaigta ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai nepateikta. Viena iš priežasčių, kodėl įsipareigojimas vėluoja, yra ta, kad į veiksmų planą jis buvo perkeltas iš Vyriausybės programos, kurioje jo įgyvendinimas numatytas iki 2018 m. antrojo ketvirčio.¹² Tai strateginis šalies dokumentas, turintis pirmumo teisę prieš AVP veiksmų planą.

Dėl išvardintų priežasčių nėra tikėtina, kad įsipareigojimas bus pabaigtas laiku ir turbūt tęsis 2018 m.

Kiti žingsniai

Dėl šio įsipareigojimo reikšmės NVO bendruomenei rekomenduojama jį perkelti ir į kitą veiksmų planą. Siekiant didesnio įsipareigojimo poveikio, siūloma patikslinti jo veiklas ir numatyti tarpinius rezultatus.

Taip pat panašu, kad įsipareigojimas buvo įtrauktas į veiksmų planą jo išsamiai neaptarus su NVO, nes NVO darbo grupė diskutuoja apie fondo koncepciją nepaisant veiksmų plane pateikto NVO fondo aprašymo. Jei bus nutarta šį įsipareigojimą tęsti ir kitame etape, rekomenduojama glaudžiau dirbti su NVO ir kartu aptarti esminius būsimo fondo veikimo principus.

-
- ¹ NVO skaidrumo tyrimas, Transparency International Lietuvos skyrius, 2015, <http://www.transparency.lt/tils-tyrimai-ir-analizes/>.
- ² NVO apklausa apie NVO skaidrumą, Transparency International Lietuvos skyrius, 2015, <http://www.transparency.lt/nvo-atstovu-apklausa-apie-nvo-skaidruma/>.
- ³ Duomenys iš savanoriško NVO duomenų registro „NVO Atlasas“, www.nvoatlasas.lt.
- ⁴ NVO apklausa apie NVO skaidrumą, Transparency International Lietuvos skyrius, 2015, <http://www.transparency.lt/nvo-atstovu-apklausa-apie-nvo-skaidruma/>.
- ⁵ Martinas Žaltauskas, Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras, suinteresuotų šalių susitikimas, 2017 m. rugpjūčio 1 d.
- ⁶ Tomas Kubilius, Žmogaus teisių stebėjimo institutas, interviu su NPM tyrėja, 2017 m. rugsėjo 13 d.
- ⁷ Tomas Kubilius, Žmogaus teisių stebėjimo institutas, interviu su NPM tyrėja, 2017 m. rugsėjo 13 d.
- ⁸ Vyriausybės kanceliarijos savęs įvertinimo ataskaita. 2017 rugsėjo 11 d. [http://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/documents/files/OGP%20ataskaita LT_galutine.pdf](http://epilietis.lrv.lt/uploads/epilietis/documents/files/OGP%20ataskaita_LT_galutine.pdf).
- ⁹ Suinteresuotų šalių susitikimas, 2017 m. rugpjūčio 1 d.
- ¹⁰ Suinteresuotų šalių susitikimas, 2017 m. rugpjūčio 1 d.
- ¹¹ Eitvydas Bingelis, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, interviu su NPM tyrėja 2017 m. rugsėjo 25 d.
- ¹² Vyriausybės nutarimas, Nr. 167, 2017 m. kovo 13 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2389544007bf11e79ba1ee3112ade9bc>.

V. Bendros rekomendacijos

Trečiajame Lietuvos veiksmų plane daugiausiai dėmesio skiriama informacijos prieinamumui ir gyventojų įtraukimui, o tai siejasi su Vyriausybės prioritetais ir EBPO rekomendacijomis. Lietuvai siūloma sistematiškiau pažvelgti į interesų grupių įtraukimą, ypač kai šalyje vis dar paplitęs nepotizmas ir interesų konfliktai.

Šioje skiltyje pateikiamos rekomendacijas dėl tolimesnių Lietuvos veiksmų AVP iniciatyvoje. Ji susideda iš dviejų dalių: 1) pilietinės visuomenės ir viešojo sektoriaus prioritetų 2) NPM rekomendacijų.

5.1 Suinteresuotų šalių prioritetai

Dauguma suinteresuotų šalių išskyrė du įsipareigojimus, kurie, jų manymu, itin aktualūs: NVO duomenų bazės sukūrimas ir NVO registro sukūrimas.¹ Juos įgyvendinus, būtų galima tikėtis skaidresnio ir atskaitingesnio tiek NVO sektoriaus, tiek valstybės sprendimų, dirbant su NVO ir jas remiant.

Suinteresuotos šalys taip pat minėjo, kad įgyvendinant kitą veiksmų planą norėtų nuoseklesnės politikos suinteresuotų šalių dalyvavimo atžvilgiu ir sistemiškesnio viešojo sektoriaus atvėrimo.

5.2 NPM rekomendacijos

Lyginant su antruoju veiksmų planu, Vyriausybės kanceliarija šį kartą tapo atviresnė ir veiksmų plano kūrimui pakvietė platesnį ratą suinteresuotų institucijų. Tačiau, kaip ir anksčiau, ji nesubūrė partnerių forumo, ir tai lėmė, kad NVO bei kitos suinteresuotos šalys abejojo dėl dalies įsipareigojimų tikslingumo, atsakomybių priskyrimo ar konkrečių rezultatų numatymo.

Siekiant to išvengti ateityje, rekomenduojama į sprendimų priėmimą įtraukti kuo platesnį suinteresuotų šalių ratą ir nuodugniai aptarti galimus įsipareigojimus, prieš juos galutinai patvirtinant. Taip pat siūloma daugiau dėmesio skirti kitoms viešojo sektoriaus institucijoms ir detaliam aptarti jų būsimas atsakomybes ir vaidmenį įgyvendinant AVP veiksmų planą. Siekiant atitikti AVP iniciatyvos principus ir vertybes, tai siūloma padaryti net tada, kai institucijos yra įsipareigojusios įgyvendinti numatytas veiklas pagal Vyriausybės programą ar kitus strateginius dokumentus.

Prieš numatant būsimus įsipareigojimus, rekomenduojama tiksliai įvertinti jų įgyvendinimo trukmę ir įsitikinti, kad užsibrėžtus tikslus įmanoma pasiekti per dvejus metus. Tai taikytina ir tuomet, kai įsipareigojimus svarstoma perkelti iš strateginių dokumentų. Šio etapo patirtis rodo, kad institucijos vadovaujasi tokiuose dokumentuose numatytais, o ne AVP veiksmų plane nurodytais terminais. Tad itin svarbu įsipareigojimus formuluoti taip, kad jų įgyvendinimas būtų įmanomas pagal AVP siūlomą veiksmų tvarkaraštį.

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad AVP veiksmų plane turėtų būti tik AVP vertybes atitinkantys įsipareigojimai. Įsipareigojimai, kuriais nesiekama padidinti informacijos prieinamumo, gyventojų įtraukimo ar viešojo sektoriaus atskaitingumo, neturėtų būti įtraukti į Lietuvos veiksmų planą.

Galiausiai, Vyriausybės kanceliarijai siūloma numatyti konkrečius rodiklius, kuriais būtų matuojama kiekvieno įsipareigojimo įgyvendinimo sėkmė. Be tokių rodiklių ir

aiškių kriterijų yra labai sudėtinga suprasti, kiek įsipareigojimų įvykdymas realiai prisidėjo prie problemos sprendimo ir kiek tikslinga jį buvo įtrauktį į veiksmų planą.

Lentelė Nr. 5.1: Pagrindinės penkios rekomendacijos

1	Užtikrinti, kad, prieš patvirtinant ir įvardijant pasiūlymus būsimam veiksmų planui kaip įsipareigojimus, jie būtų aptarti su platesniu viešojo, nevyriausybinių sektoriaus ir kitų suinteresuotų šalių atstovais.
2	Užtikrinti, kad įsipareigojimai atitiktų AVP vertybes: informacijos prieinamumą, pilietinį dalyvavimą, viešojo sektoriaus atskaitingumą.
3	Rodyti lyderystę ir viešai informuoti apie tarpinius rezultatus, paaiškinti galimus vėlavimus, teikti susijusius dokumentus, pagrindžiančius įsipareigojimų įgyvendinimą.
4	Užtikrinti, kad būsimame veiksmų plane būtų numatyti tik tokie įsipareigojimai, kuriuos būtų galima įgyvendinti per dvejus metus ir formuluoti tikslus taip, kad juos būtų galima pasiekti, įgyvendinant numatytas veiklas.
5	Iš anksto numatyti rodiklius, pagal kuriuos būtų vertinama, ar užsibrėžtas tikslas pasiektas, ar ne.

¹ Suinteresuotų šalių susitikimas, 2017 m. rugpjūčio 1 d.

VI. Metodologija ir šaltiniai

Kiekvienos šalies vertinimo ataskaitą rašo toje šalyje gyvenantys tyrėjai. Visos NPM ataskaitos yra tikrinamos, siekiant užtikrinti jų kokybę.

AVP veiksmų planų įgyvendinimo vertinimai atliekami taikant skirtingus metodus: interviu, viešai prieinamos informacijos analizę, fokusuotas grupines diskusijas. Vertinimo metu atsižvelgiama į šalių savęs įvertinimo (pažangos) ataskaitas bei NVO, tarptautinių organizacijų, verslo bei kitų institucijų atliktus tyrimus.

Kiekvienas tyrėjas savo šalyje turi surengti suinteresuotų šalių susitikimą, kad būtų užtikrinta tiksli faktų analizė. Dėl riboto laiko ir finansavimo, NPM vykdytojai neturi galimybės apklausti visų įmanomų suinteresuotų šalių. Todėl NPM vykdytojai siekia užtikrinti metodologijos skaidrumą ir viešina visą ataskaitos parengimo procesą bei suinteresuotų šalių įsitraukimo procesą, jei tai įmanoma. Jei dėl nacionalinio konteksto suinteresuotų šalių anonimiškumas yra būtinas, NPM vykdytojai pasilieka teisę sugoti asmenų konfidencialumą. Atsižvelgiant į būtinus apribojimus, NPM vykdytojai ypač skatina teikti pastabas visų AVP ataskaitų ir dokumentų juodraščiams.

Siekiant užtikrinti kokybę, kiekviena ataskaita peržiūrima per keturis žingsnius:

1. AVP darbuotojų peržiūra: tikrinama gramatika, turinys, atitiktis AVP metodologijai;
2. Tarptautiniai ekspertai: vertinama, ar įžvalgos atitinka faktus, šaltiniuose nurodytą informaciją, kiek šalies veiksmų planas atitinka AVP vertybes, teikia rekomendacijas dėl vertinimo peržiūros ir galimų taisymų (kas sudaro ekspertų grupę, nurodoma žemiau);
3. Peržiūra prieš publikavimą: Vyriausybės ir pasirinktos NVO kviečiamos teikti pastabas atliktam vertinimui;
4. Vieša peržiūra: visuomenė kviečiama susipažinti su vertinimu ir teikti jam savo pastabas.

Daugiau apie priežiūros mechanizmą ir kaip atsižvelgiama į gautas pastabas galite susipažinti metodologijos III skyriuje.¹

Interviu ir fokusuotos grupinės diskusijos

Kiekvienas tyrėjas surengia bent vieną suinteresuotų šalių susitikimą. Svarbu užtikrinti, kad susitikimuose dalyvautų ne tik jau žinomi srities ekspertai, bet ir mažiau matomi ir girdimi asmenys ar organizacijos. Tyrėjai skatinami naudotis ir papildomomis priemonėmis, tokiomis kaip internetinės apklausos ar kita. Tais atvejais, kai įsipareigojimo analizei reikia daugiau informacijos negu suteikiama Vyriausybės pažangos ataskaitoje, tyrėjai apklausia ir atsakingų institucijų atstovus.

Šio vertinimo metu NPM tyrėja surengė vieną suinteresuotų šalių susitikimą ir atliko 24 interviu.

Suinteresuotų šalių susitikimas vyko 2017 m. rugpjūčio 1 d., jame dalyvavo aštuonių institucijų atstovai: Mykolo Romerio universiteto, Atviros Lietuvos fondo, NVO tarybos, NVO teisės instituto, Žmogaus teisių centro, Vyriausybės kanceliarijos, NIPC, Pilietinės visuomenės instituto. Susitikimo tikslas buvo suprasti, kiek šios organizacijos buvo įsitraukusios į veiksmų plano kūrimą ir įgyvendinimą, sužinoti jų prioritetus ir požiūrį į dabartinius Lietuvos įsipareigojimus.

Interviu vyko su šiais asmenimis:

- Gitana Jurjonienė, Vyriausybės kanceliarija (2017 m. rugpjūtis – rugsėjis)
- Ieva Česnulaitytė, Vyriausybės kanceliarija (2017 m. rugpjūtis – rugsėjis)
- Greta Juodokaitė, Vyriausybės kanceliarija (2017 m. rugpjūtis – rugsėjis)
- Edita Banienė, Vyriausybės kanceliarija (2017 m. rugsėjis)
- Virgilijus Pajaujis, programa „Kurk Lietuvai“ (2017 m. rugsėjis)
- Aurelija Olendraitė, programa „Kurk Lietuvai“ (2017 m. rugsėjis)
- Mantas Zimnickas, programuotojas ir vienas iš interneto bendruomenės „Open data“ įkūrėjų (2017 m. rugsėjis)
- Povilas Poderskis, programuotojas ir vienas iš interneto portalo „Freedata.lt“ įkūrėjų (2017 m. rugsėjis)
- Mantas Zakarka, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (2017 m. rugpjūtis)
- Marija Šaraitė, NVO taryba (2017 m. rugsėjis)
- Tomas Kubilius, Žmogaus teisių stebėjimo institutas (2017 m. rugsėjis)
- Paulius Murauskas, Transparency International Lietuvos skyrius (2017 m. rugsėjis)
- Ieva Petronytė, Pilietinės visuomenės institutas (2017 m. rugpjūtis)
- Julius Belickas, Informacinės visuomenės ir plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos (2017 m. rugsėjis)
- Nadežda Buinickienė, Sveikatos apsaugos ministerija (2017 m. rugsėjis)
- Nendrė Černiauskienė, Sveikatos apsaugos ministerija (2017 m. rugsėjis)
- Jolita Šlikienė, Teisingumo ministerija (2017 m. rugsėjis)
- Rasa Kavolytė, Finansų ministerija (2017 m. rugsėjis)
- Kristina Ivanauskaitė-Pettinari, Vyriausioji rinkimų komisija (2017 m. rugsėjis)
- Eitvydas Bingelis, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2017 m. rugsėjis)
- Martynas Gedminas, Jaunųjų gydytojų asociacija (2017 m. rugsėjis)
- Andrius Stasiukynas, Mykolo Romerio universitetas (2017 m. rugsėjis)
- Mantas Bileišis, Mykolo Romerio universitetas (2017 m. rugpjūtis)
- Dalia Masaitienė, Vidaus reikalų ministerija (2017 m. rugsėjis)

Apie nepriklausomą peržiūros mechanizmą (NPM)

NPM yra pagrindinė priemonė, su kurios pagalba vyriausybės, pilietinė visuomenės ir privataus sektoriaus atstovai gali stebėti vyriausybių veiksmus, kuriant ir vykdant AVP veiksmų planus kas dvejus metus. Tyrimo metodologiją kuria ir ataskaitos kokybės kontrolę užtikrina tarptautinė ekspertų grupė, sudaroma iš skaidrumo, atskaitingumo, pilietinio dalyvavimo ir socialinių tyrimo metodų ekspertų.

Ekspertų grupę sudaro:

- César Cruz-Rubio
- Hazel Feigenblatt
- Mary Francoli
- Brendan Halloran
- Hille Hinsberg
- Anuradha Joshi

- Jeff Lovitt
- Fredline M'Cormack-Hale
- Showers Mawowa
- Ernesto Velasco

NPM ataskaitų kūrimo procesą prižiūri ir glaudžiai su vietos tyrėjais koordinuoja nedidelė Vašingtone (JAV) įsikūrusi AVP komanda. Su šia ataskaita susiję klausimai ir komentarai laukiami el. paštu irm@opengovpartnership.org.

¹ Visą tyrimo metodologiją rasite V.3: <https://www.opengovpartnership.org/documents/irm-procedures-manual>.

VII. Tinkamumo kriterijai

AVP paramos padalinys kasmet patikrina šalių tinkamumo kriterijus. Šie rodikliai pateikiami lentelėje žemiau.¹ Esant būtinybei, NPM ataskaitos atkreips dėmesį į kontekstą, susijusį su tinkamumo kriterijų svyravimais konkrečioje šalyje.

2012 m. rugsėjo mėn. AVP dalyvaujančias šalis paragino priimti ambicingus įsipareigojimus, susijusius su AVP tinkamumo kriterijais.

Lentelė Nr. 7.1: Tinkamumo kriterijai Lietuvai

Kriterijai	2011	Dabar	Pokytis	Paaiškinimas
Biudžeto skaidrumas ²	ND	ND	Nėra	4 = Biudžetas ir auditas pavišintas 2 = Vienas iš dviejų pavišintas 0 = Nė vienas nepavišintas
Informacijos prieinamumas ³	4	4	Nėra	4 = Informacijos prieinamumo įstatymas 3 = Konstitucinis teisės į informaciją apibrėžimas 1 = Teisės į informaciją įstatymo projektas 0 = Nėra tokio įstatymo
Turto deklaracijos ⁴	4	4	Nėra	4 = Turto deklaracijų įstatymas, duomenys prieinami 2 = Turto deklaracijų įstatymas, duomenys neprieinami 0 = Nėra įstatymo
Piliečių įtraukimas	4 (10.00) 5	4 (10.00) ⁶	Nėra	<i>EIU Piliečių įtraukimo indeksas:</i> 1 > 0 2 > 2.5 3 > 5 4 > 7.5
Viso/ Maksimalus (procentai)	12/12 (100%)	12/12 (100%)	Nėra	75% visų galimų taškų tinkamumas

¹ Daugiau informacijos: <http://www.opengovpartnership.org/how-it-works/eligibility-criteria>.

² Žr. 1 lentelę, daugiau informacijos: <http://internationalbudget.org/what-we-do/open-budget-survey/>. For up-to-date assessments, see <http://www.obstracker.org/>.

³ Naudotos šios duomenų bazės: <http://www.right2info.org/constitutional-protections> bei įstatymai ir jų projektai: <http://www.right2info.org/access-to-information-laws>

⁴ Simeon Djankov, Rafael La Porta, Florencio Lopez-de-Silanes, ir Andrei Shleifer, "Disclosure by Politicians," (Tuck School of Business Working Paper 2009-60, 2009), <http://bit.ly/19nDEfK>; Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), "Types of Information Decision Makers Are Required to Formally Disclose, and Level Of Transparency," in Government at a Glance 2009, (OECD, 2009), <http://bit.ly/13vGtgS>; Ricard Messick, "Income and Asset Disclosure by World Bank Client Countries" (Washington, DC: World Bank, 2009), <http://bit.ly/1cIokvf>. Daugiau informacijos žr.: <http://publicofficialsfinancialdisclosure.worldbank.org>. 2014 m. AVP Stebėsenos komitetas pakeitė turto deklaracijų kriterijaus matavimą. Atitinkamo įstatymo būvimas ir faktinis duomenų pasiekiamumas pakeitė prieš tai buvusį reikalavimą dėl politikų ir aukšto rango pareigūnų deklaracijų atskleidimo. Daugiau informacijos: <http://bit.ly/1EiLJ4Y>.

⁵ "Democracy Index 2010: Democracy in Retreat," The Economist Intelligence Unit (London: Economist, 2010), <http://bit.ly/eLC1rE>.

⁶“Democracy Index 2014: Democracy and its Discontents,” The Economist Intelligence Unit (London: Economist, 2014), <http://bit.ly/18kEzCt>.